

PROSTITUTSIOONI JA SEKSUAALSE EKSPLUATEERIMISE EESMÄRGIL TOIMUVA INIMKAUBANDUSE VAHELISED SEOSSED

Käsiraamat

MONICA O'CONNOR ja GRAINNE HEALY

2006

Käsiraamat on koostatud Naistega Kaubitsemise Vastase Koalitsiooni (Coalition Against Trafficking in Women - CATW) ja Euroopa Naiste Lobby (European Women's Lobby – EWL) koordineeritud ühisprojekti “Ennetusmeetmete edendamine seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil toimuva inimkaubandusega võitlemiseks: Rootsi ja USA valitsuse ja valitsusväliste organisatsioonide partnerlus” raames.

Sissejuhatus

ÜRO hinnangul toimub inimkaubandus ligikaudu 80% juhtudel selle ohvrite seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil. Nendeks on põhiliselt naised ja lapsed (UN, 2003). Hinnangute kohaselt kaubitsetakse Lääne-Euroopasse igal aastal 120 000 naist ja last (European Commission, 2001). USA Riigidepartemangu hinnangul kaubitsetakse maailmas igal aastal nii riikide piires kui piire ületavalt ligikaudu 600 000 kuni 800 000 inimest, kellest 80% moodustavad naised ja tütarlapsed. Umbes 50% neist on alaealised. (US Dept of State, 2005)

Mõningate Euroopa hinnangute põhjal kaubitseti aastatel 1990–1998 üle 253 000 naise ja tütarlapse tolle aja Euroopa Liidu 12 liikmesriigi seksitööstusse. Nendes riikides on prostitutsiooniga tegelevate naiste koguarv kasvanud umbes poole miljonini. Peaagu 70% Viini (Austria)

prostituutidest on pärit Ida-Euroopast. Saksamaa punaste laternate rajoonides tegutseb prostituudina ligikaudu 15 000 Venemaa ja Ida-Euroopa naist. Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni uurimuse kohaselt on paljud naised rakendatud bordellides, seksiklubides, massaažisalongides ja saunades Vene Föderatsiooni, Türgi ja endise Jugoslaavia kuritegelike grupeeringute finantskontrolli all. (UNESCE, 2004)

Albaaniat, Bosniat ja Hertsegoviinat, Bulgaariat, Kroatiaat, Kosovot, endist Jugoslaavia vabariiki Makedooniat, Rumeeniat, Serbiat ja Montenegrot hõlmavas Kagu-Euroopas on 90% seksiäris tegutsevaist välismaalt pärit naistest väidetavalt inimkaubanduse ohvrid, 10–15% neist on alla 18-aastased. Enamik ohvreid värvatakse Albaanias, Bulgaarias, Moldovas ja Rumeenias. Sageli on need naised langenud inimkaubanduse ohvriks kohalikul turul. Neid paigutatakse ühest kohast teise ning müüakse lõpuks välismaale. (HWWA, 2004)

Millest käsiraamat räägib?

Käsiraamatu eesmärgiks on näidata ja avada prostitutsiooni ning inimkaubanduse seoseid, keskendudes soolise võrdõiguslikkuse ning nõudluse aspektile. Algselt oli käsiraamat mõeldud Naistega Kaubitsemise Vastase Koalitsiooni ja Euroopa NaisteLobby ühisprojekti „Ennetusmeetmete edendamise seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil toimuva inimkaubandusega võitlemiseks: Rootsi ja USA valitsuse ja valitsusväliste organisatsioonide partnerlus” osaleva 13 riigi jaoks.

Naistega Kaubitsemise Vastase Koalitsiooni ning Euroopa Naiste Lobby kohalike prostitutsiooni ja inimkaubandusega võitlemise projektidega tegelevad naised pidasid aga vajalikuks kooondada ühte hõlpsasti kasutatavasse dokumenti kokku ideed, uurimistulemused ning seiskohad, mis oleksid neile abiks prostitutsiooni ning inimkaubandusega võitlemisel. Naistega Kaubitsemise Vastase Koalitsiooni ja Euroopa Naiste Lobby ühisel algatusel otsustati kokku panna käesolev materjal, st teie käes olev käsiraamat. Käsiraamat on kasutatav vahendina, mida läheb vaja igal valitsusvälisel organisatsioonil, valitsuse töörühmal või asutusel, kes on huvitatud inimkaubandusega võitlemise programmide täiustamisest. Raamatus käsitletakse prostitutsiooni ja inimkaubanduse seoseid, soolisele võrdõiguslikkusele tuginevate programmide ja poliitika vajadust, seksitööstuse õiguslikku seisundit ning inimkaubandust soodustavat meeste nõudlust prostitutsiooni järele.

Käsiraamat kui abistav materjal

Käsiraamatut saab kasutada abistava materjalina teemast kirjutamisel ja teema valgustamisel, töötamisel nende naiste ja meestega, kelle sooviks on võidelda inimkaubandusega ning tõkestada seksitööstuse kasvu nii kohapeal kui maailmas tervikuna. Käsiraamatut saavad infoallikana kasutada ka meediaga suhtlejad, kellest paljud ei oska ega suuda keskenduda esmatähtsale, st nõudlusele, ning kes eelistavad koondada tähelepanu prostitutsiooni kaasatud naistele või toetavad neid, kes propageerivad väidetavat „õigust prostitueerida” ning kalduvad prostitutsiooni ilustama, nimetades seda „seksitööks”, millega tegelikult kaitstakse seksitööstuse õigusi.

Käsiraamatust leiate tsitaate ja viiteid, ideid ning prostitutsiooni ja inimkaubandust puudutavate uurimuste tulemusi. Lisaks esitatakse siin ka lugusid naistelt, kellel on õnnestunud seksuaalsest kuritarvitamisest ja eksploateerimisest vabaneda. Käsiraamat koosneb osadest, mis algavad sissejuhatuse või seisukohavõtuga, sellele järgneb punktide loetelu kokkuvõtlike tõendumaterjalide või uurimuste tulemustega ning teemakohased kommentaarid. Seega saab käsiraamatu osasid kasutada vastavalt sellele, millised probleemid kerkivad projektide elluviijate, sihtgrupi liikmetega töötavate inimeste ning poliitike väljatöötajate ette prostitutsiooni ning seksuaalse eksploateerimise eesmärgil toimuva inimkaubandusega võitlemisel.

Käsiraamatus tuuakse ära ka vastavate rahvusvaheliste inimõiguste mehhanismide, Euroopa aruannete ja poliitiliste avalduste loetelu ja kokkuvõtted, mis võivad vajalikuks osutada naiste turvalisuse tagamiseks ning inimkaubanduse ja seksuaalse eksploateerimisega võitlemiseks.

Grainne Healy, Monica O'Connor

2006

1. peatükk

Tegurid, mis sunnivad naisi ja lapsi seksitööstusse minema

SEISUKOHT

Prostitutsiooni ja inimkaubanduse peamiseks põhjuseks on meeste nõudlus naiste ja laste pakkumise järele. Sooline ebavõrdsus, globaliseerumine, vaesus, rassism, migratsioon ning naiste majandusliku kindlustunde kadumine on ülemaailmseiks tausttegureiks, mis sunnivad naisi ja lapsi seksitööstusse minema.

Enamik inimkaubanduse ohvreist on naised ja lapsed, eriti arengumaade ja üleminekuriikide naised ja lapsed. Mitmesugused diskrimineerimise vormid ning ebasoodne olukord suurendavad prostitutsiooniga tegelema sunnitud naiste ja tütarlaste kaitsetust.

Uurimused näitavad järjekindlalt, et kohalikus seksitööstuses eksploateeritavad naised ja lapsed (st need, keda pole kaubitsetud), on kogenud ühesugust majanduslikku kitsikust ja varasemat seksuaalset kuritarvitamist. Kodutus, elust kõrvalejätetus ja narkomaania on täiendavaiks prostitutsiooni teele kallutavaiks tegureiks.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

Inimkaubandust ja prostitutsiooni mõjutavad sotsiaal-majanduslikud või poliitilised tegurid

ÜRO Euroopa Majanduskomisjon (UNESCE) on kindlaks teinud hulga tegureid ja tingimusi, mille tõttu tohtu palju Ida-Euroopa naisi ja lapsi satub prostitutsiooniteele. Tegurid, mis panevad naisi otsustama riskantse ebaseadusliku sisserände kasuks, on kasvanud majanduslik ebakindlus, suurenenud töötuse ja vaesuse risk, seadusliku sisserände piiratud võimalused ning naiste traditsioonilise diskrimineerimise taaselustumine, eriti:

■ Muutused sugude võrdsuses

Naiste väiksem osalemine poliitikas ning nende tõrjutus poliitikast – naiste huvisid, nõudmisi ja spetsiifilisi probleeme eiratakse nende marginaliseerituse tõttu laialdaselt. Naiste kanda on sotsiaalsfääri kulutuste kärpimisest – sh, mis puudutab laste- ja peretoetusi, hoolekandesüsteemi ümberkorraldusi, tervishoidu ja pensione – tulenev suurim toimetuleku koorem. Meestekeskne privatiseerimine – riigivarade privatiseerimisel osalevad eelkõige mehed, kusjuures naistele jääb kõikjal maailmas vähem privatiseeritud varasid.

■ Tööga kindlustatuse kadumine

Konkurentsi teravnemine tööturul, töötus ning tööga kindlustatuse kadumine on mõjutanud negatiivselt naiste sissetulekuid ja majanduslikku seisundit. Naiste-meeste palgavahede suurenemine, naiste osajaga ning informaalses sektoris tehtava töö osakaalu kasv, samuti ebatüüpilised töötegemise vormid on surunud naised vähetasustatud töödele ning tekitanud pikaajalise ja varjatud tööpuuduse.

■ Varjamatu sooline diskrimineerimine ning laialt levinud seksuaalne ahistamine töökohal

Vaesuse feminiseerumine

■ **Töötavast emast perekonnapeaga perede vaesus.** Reguleerimata ning ebaseaduslikus informaalses äriktoris töötavate naiste osakaal on märkimisväärne. Töötamine informaalses majanduses on naiste kaitsetut seisundit ning inimkaubandust soodustav tegur.

■ **Muutused sugupoolte ning nende poliitilises ja majanduslikus võrdsuses muudavad vältimatult sotsiaalseid stereotüüpe, ettekujutusi ja hoiakuid.** Mõningase traditsioonilise soolise diskrimineerimise taastumine.

■ **Majandustegevuse informaliseerumine, kriminaliseerumine ja korrupsioon.** Riigisisene ränne taandarenevatest ja/või vaesunud piirkondadest suurlinnadesse ja nende ümbrusse; naaberriike hõlmav piire ületav ränne ja emigreerumine tekitavad kasulõikamise võimalusi kuritegelikele rühmitustele. Puuduvad igasugused võõrtöötajate olukorda humaanselt reguleerivad sätted, mistõttu võõrtöötajad, nende hulgas naised, seisavad silmitsi riskiga sattuda ekspluateerimise ja kuritarvituste ohvriks.

■ **Paljude majanduslikult arenenud riikide siserännet reguleerivad õigusaktid sisaldavad piiravaid sätteid, mis soodustavad smugeldamise ja inimkaubanduse kiiret kasvu.** Riikide

palgavahed ühelt poolt ning sisserände rangem reguleerimine teiselt poolt on aidanud kaasa smugeldamist ja inimkaubandust soodustavate tingimuste tekkimisele. (UNESCE, 2004)

■ **Erinevates rahvusvahelistes uurimustes mainib enamik prostitutsiooni kaasatud naised ja lapsed, et nad on tütarlapsena kogunud meeste seksuaalset vägivalda.** San Francisco's läbiviidud 130 prostituuti hõlmanud uurimuses tegid uurijad kindlaks, et 57% neist oli lapsena seksuaalselt kuritarvitatud ning 49% suhtes oli kasutatud füüsilist vägivalda (Farley & Barkan, 1998). Samuti raporteeris Portlandis (Oregoni osariik) asuv Alternatiiv Prostitutsioonile Nõukogu, et 85% naistest, kes osalesid prostitutsioonist väljatulnute uurimuses, oli tütarlapsena langenud intsesti ohvriks ning 90% oli kannatanud kehalise väärkohtlemise all (Hunter, 1993). Uurijad väidavad ühtmoodi, et üle maailma on tütarlapsed prostitutsiooniga tegelema hakates keskmiselt 14-aastased (Ekberg, 2002).

■ **Alla 12-aastaste laste puhul on peaaegu eranditult tegemist mõne pere liikmega, kes sunnib last prostitutsiooniga tegelema teda müües või asetades olukorda, kus last seksuaalselt eksploatatakse.** Paljude noorte puhul, keda sunniti prostitutsiooniga tegelema nooremalt kui 18-aastaselt, eriti enne nende 16-aastaseks saamist, näib oluliseks kallutavaks jõuks olevat pere- või kogukonnapoolne väärkohtlemine. James ja Myerling tõid selle seose välja juba 1977. aastal: 65% valimisse kuuluvaist prostitutsiooniga tegelevatest noortest oli seksuaalselt kuritarvitatud. Nad märkisid: „Varases eas ning sügavaid traumasid tekitav seksuaalne kuritarvitamine võib olla üheks teguriks, mis kallutab mõningaid naisi prostitutsiooniteele.” Ühendkuningriigis läbiviidud uurimus (Kinnell, 1991) oli esimene kaasaegne uurimus, kus püüti välja selgitada lapsepõlves kogetud väärkohtlemise, kasvatusasutuse (hooldeasutuse) ja laste prostitutsiooni vahelist seost. Kahekümne kahe noore naise intervjuude põhjal, kes olid olnud kasvatusasutuses ning hakanud hiljem tegelema prostitutsiooniga, ilmnes, et rohkem kui pooli neist oli kommertsseksis eksploatatud enne nende 16-aastaseks saamist, st enne, kui nad kasvatusasutusest lahkusid, neljal oli aga prostitutsiooniga seotud kogemus enne kasvatusasutusse minekut. (Kelly & Regan, 2000)

2. peatükk

Seksitööstusse viivad teed ning kupeldajate ja kaubitsejate poolt kasutatav taktika

SEISUKOHT

Kupeldajad ja kaubitsejad püüavad naisi ja tütarlapsi seksuaalseks eksploatamiseks värvata kohaliku seksitööstusse või kaubitsemise eesmärgil. Seejuures kasutavad nad ohvrite ligimeelitamiseks, sundimiseks ja kontrollile allutamiseks osavalt ära naiste ja tütarlaste sotsiaal-majanduslikku ja kultuurilist tausta ning nende isiklikku olukorda.

Naiste ja tütarlaste suhtes pannakse toime tahtlikke vägivaldaakte ja kuritarvitusi. Eri aegadel võidakse küll kasutada erinevaid meetodeid ja taktikaid, kuid kavatsuslik aspekt on sama, mis meeste toimepandud perevägivalda puhul – eriti, mis puudutab ohvri üle kontrolli saavutamist ning tema kuuletumisele sundimist.

Meetodid, mis lasevad ühel inimesel teist orjastada, on vägagi sarnased. Pant- ja poliitvangide, piinatute ning vangistatute tähelepanekud maailma eri nurkades on üllatavalt sarnased. Vägivallameetodid ja -võtted sarnanevad neile, mida kasutatakse naiste suhtes nii nende prostitueerima sundimisel, pornograafiatööstusse värbamisel kui perevägivalda puhul. Niisugused võtted hõlmavad süstemaatilist ja korduvat psüühiliste traumade tekitamist, otsustusvõimalustest ilmajätmist ja äralõigatust, pideva hirmuõhkkonna tekitamist ebakorrapäraste ning etteaimamatult kasutatavate vägivaldaaktide kaudu; pere ning teiste lähikondlaste hirmutamist, mis peavad sisendama ohvrile kuriteo toimepanija kõikvõimsust ning hävitama ohvri iseseisva olemise. (Herman, 1992)

Asjaolud, millega tuleks arvestada

■ Psüühilise ja füüsilise terrori¹ kasutamine on tugevalt institutsionaliseeritud kontrollimehhanism,

1 Ingl k seasoning: psüühilise manipulatsiooni, hirmutamise, grupivägistamise, sodoomia, peksmise, toidust ja unest ilmajätmise, perekonnast, sõpradest ja muudest toetuse vormidest äralõikamise ning ohvri laste pantvangiks

mis tagab totaalse allumise ning orjastuse. See tekitab naistes identiteedi, mis toimib lõbumaja juhtfiguuridele või kupeldajatele allumise kaudu. Naine hakkab elama ainult olemasolevas hetkes, mõistes, et tal puudub igasugune kontroll oma majandusliku, emotsionaalse ja füüsilise olukorra ning seksuaalelu üle. Kaubitsetud naised ja lapsed puutuvad esmalt kokku inimröövi, pettuse ning kuritarvitustega seotud terroriga. Nad püüavad toimuvat mõtestada ning väljapääsuteid leida, kuid igasugused sidemed identiteeti säilitada aitava välismaailmaga on ära lõigatud. Nad mõistavad, et ei saa põgeneda. Nad on füüsilises vangistuses ning välismaailmast ära lõigatud, iga nende tegu ja liigutust kontrollitakse rangelt. (D’Cunha, 2002, intervjuudest India, Tai, Filipiini prostitutsiooni kaasatud naistega 1991, 1998, 2001)

Barnardos, Ühendkuningriigis paiknev laste organisatsioon, tegi kindlaks noorte naiste prostitutsioonilõksu püüdmise neli etappi.

Lõksu meelitamine

- ◆ noorele naisele mulje avaldamine
- ◆ naise usalduse võitmine
- ◆ naisele arusaama sisendamine, et ta (värbaja) on ainus, kes teda tõeliselt mõistab
- ◆ naise enesesse armuma panemine, talle kingitusi tehes, mille hulgas on tavaliselt ka sõrmus
- ◆ meessõbra staatuse omandamine

Sõltuvuse tekitamine

- ◆ omandikutunde kultiveerimine
- ◆ naise veenmine, et ta ütleks lahti või loobuks talle lähedastest asjadest
- ◆ naise nime muutmise
- ◆ naise sidemete hävitamine oma endise eluga
- ◆ naise isoleerimine

Kontrollile allutamine

- ◆ otsustusõiguse omandamine selle üle, kus naine käib, kellega kohtub, mida kannab, mida sööb ja mõtleb
- ◆ ähvarduste ja vägivalla kasutamine
- ◆ väiklaste reeglite kehtestamine

võtmise kombinatsioon. Eesmärgiks on ohvri vastupanu täielik murdmise tagamiseks, et ta teeb kõike, mida kästakse.

- ◆ ebajärjekindel ning ebausaldav käitumine
- ◆ naiselt armastuse tõendamise nõudmine

Täielik ülemvõim

- ◆ vabatahtliku ohvriseisundi tekitamine
- ◆ olukorra kindlustamine, kus naine kuuletub tema (värbaja) soovidele
- ◆ naise veenmine värbaja sõbraga seksuaalvahekorda astuma
- ◆ naise veenmine, et ta nõustuks majja luku taha jääma
- ◆ naise veenmine selles, et tal (värbajal) on vaja, et naine teeniks raha, ning et kõige kergem ja lihtsam moodus selleks on seksi müümine

(Barnardos, 1998)

- Üks noor naine, keda intervjueriti ühe väikesemahulise uurimuse käigus Iirimaa, kirjeldab protsessi, kuidas teda prostitueerimiseks ette valmistati ning sellega tegelema sunniti, alljärgnevalt:

„Lahkusin kasvatusasutusest 16-aastasena. Selleks ajaks, kui sain 18, olid mehed mind suhetes kuritarvitanud ning peksnud. Kui kohtusin G-ga, oli see talle teada. Ta külvas mind üle tähelepanu ja kingitustega. Peale kolmekuulist kooselu sain teada, et ta peab lõbumaja. Ta pani mind lõbumaja vastuvõttu tööle, kuid pärast politsei kohalkäimist pani ta lõbumaja kinni. Seejärel väitis ta, et tal pole raha, et ta oli kogu raha minu peale kulutanud. Ta torkis kogu aeg: „Kuidas me elama hakkame, kust süüa saame, mille eest riideid ostame?“ Ta ähvardas mind ning sundis mind tänavale minema. Ma vihkasin seda ... esimesel ööl värisesin üleni. Teenisin ööga 200 kuni 300 naela, kuid ei näinud seda raha ise kunagi. Kui ma olin ka haige või hirmust kange või kui mind oli vägistatud, sundis ta mind tagasi minema. Ilmselt teenisin ma kolme aastaga kokku tuhandeid naelu, kuid ei näinud ise kunagi pennigi ... oli kordi, kus polnud mul isegi piisavalt süüa.” Hannah. (O'Connor, Wilson, 2005)

Iirimaaale kaubitsetud naised kirjeldavad, kuidas kaubitsejad neid mitmeid kordi ostsid ja müüsid ning ühest riigist teise toimetasid. Nad räägivad lugusid sellest, kuidas neid majja lukustati, kuidas kaubitsejad neid pidevalt valvasid, kuidas neid peksti, naljutati ja vägistati. Vastuhakkamise korral võidi aga ähvardada nende koju jäänud perekondi või hirmutada neid sellega, et nad antakse veelgi vägivaldsemate omanike kätte. (O'Connor, 2004)

„Siin (Irimaal) seksiorjusse sunnitud noor naine paljastab, kuidas teda hoiti majas kinni ning sunniti seksima sadade meestega. Ta väitis, et ta toodi Irimaale prostituudiks müümiseks.”
(Irish Independent, 29. jaanuar 2006)

Kupeldajad ja kaubitsejad kasutavad ohvrite üle võimalikult suure kontrolli saavutamiseks osavalt ära kultuurist ja traditsioonidest tulenevaid taustfaktoreid. Itaalias läbiviidud prostitutsiooniuurimuses toob Esohe Aghatise (2004) välja erinevad meetodid, mida kaubitsejad eri piirkondadest pärit naiste ja laste suhtes rakendavad.

■ Itaalia politsei sõnutsi on Nigeeria tütarlaste puhul tegemist erilise nähtusega, kus nende suhtes teostatakse kaubitsejate poolt märksa väiksemat füüsilist kontrolli kui teistest rahvustest prostitutsiooni eesmärgil kaubitsetud tütarlaste puhul. Füüsilisi meetmeid rakendada pole vaja, kuna psüühilised rituaalid, mida tüdrukuid sunnitakse läbi tegema, tagavad nende allumise. Tüdrukud müüakse lõbumajade perenaistele ning neid sunnitakse osalema erilises maagilises “juju” (*maagilise vahendi*) rituaalis. Nad töötavad mitte kunagi politseile avalikustada, kes on nende kaubitsejad ning lõbumaja perenaised ning nad tasuvad oma „võlad” probleeme tekitamata.

■ Usaldus- ja kiindumussuhteid ära kasutades ning kerget teenistust töötades oskavad südametunnistuseeta mehed Albaanias peredelt välja rääkida nõusoleku viia tütarlapsed ja noored naised minema, jättes pere uskuma, et neile saavad elus osaks paremad võimalused. Paljude Albaania tütarlaste ja naiste jaoks on pere aus nimi see, mis surmaga ähvardamisega sunnib neid seda mitte häbistama. Prostitutsiooniteele sattudes leiavad nad end aga olukorrast, kus nende unistused armastusest igavest kiindumust töötava mehe vastu on purustatud, nende aus nimi hävitatud, ja nad seisavad silmitsi ohuga, et ei saa kunagi koju tagasi pöörduda, ning et nende enda pere meesliikmed võivad nad tappa perekonna nime häbistamise pärast.

■ Bulgaaria ja Ukraina naiste lood räägivad sageli sellest, kuidas paljusid neist varastati koduteel koolist või töölt tulles. Tüdrukud kaubitsetakse prostitutsiooni kaasamiseks, neid hoitakse füüsilisi meetmeid rakendades kontrolli all, nende üle valvatakse ning antakse hõlpsalt üle ühelt rühmituselt teisele. Naised räägivad äärmuslikust vägivallast: rihmadega peksemisest, jääkülma veega täidetud vanni panemisest ning teistest äärmiselt julmade võtete kasutamisest. (Aghatise, 2004)

3. peatükk

Nõudlus: mehed kui kliendid, naiste ja laste ostjad ja seksuaalsed ekspuaterijad

Prostitutsiooni ja seksuaalse ekspuaterimise eesmärgil toimuva inimkaubanduse peamine põhjus on meestelt lähtuv nõudlus naiste ja laste järele, keda võib osta ning seksuaalselt ekspuaterida. Sest ilma nõudluseta pole vaja ka naiste ja laste pakkumist ning turg kukuks kokku.

Prostitutsioon ja seksitööstus propageerivad müüti sellest, et meeste seksuaalseid vajadusi tuleb rahuldada müügiks olevate naiste ja laste pakkumisega. See nõuab niisuguste naiste olemasolu, kes on vägistamise ja seksuaalse ekspuaterimise õiguspärasteks sihtmärkideks.

Meestest kuritarvitajad saavad tegutseda karistamatult, kuna nad teavad, et kriminaalkohtusüsteem ei usu prostitutsiooni kaasatud naisi ega võta neid tõsiselt. Paljud kuritarvitajad kasutavad oskuslikult ära naiste kaitsetut olukorda, nt uimastite tarbimist, käitumaks nii vägivaldselt kui nad vähegi soovivad.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

- Sageli lõbumaju, striptiisiklubisid, massaažisalonge külastavad, eskortteenust kasutavad ja tänavatel lantivad mehed tahavad, et neil oleks piiramatu ligipääs erinevatest riikidest ja kultuuridest ning erineva taustaga naistele ja lastele. Selline pidev nõudlus „uue kauba“ järele on tegur, mis viib naiste ja lastega kaubitsemisele rahvusvahelises ulatuses. Kui mehed ei peaks enesestmõistetavaks, et neil on täielik õigus naisi ja lapsi osta ning seksuaalselt ekspuaterida, poleks olemas ka naistega kaubitsemist. (Ekberg, 2002)
- Paljud teadlased ja aktivistid näevad meeste nõudluses prostitutsiooni järele kõige otsesemat ning vahetumat seksitööstuse laienemise põhjust, ilma milleta ei tooks naiste pakkumine kupeldajatele, värbajatele ega kaubitsejatele mingit tulu. Niisugust lähenemist võib pidada

liiglihtsustatuks ja -üldistatuks või kontseptuaalselt vildakaks, kuid ilma meestest tarbijateta läheks prostitutsiooniturg pankrotti. (Raymond, 2004)

■ Meeste seksuaalse aktiivsuse jaoks on järelikult vaja, et eksisteeriks mingi ostetavate ning avalikult seksualiseeritud naiste kategooria, kes pakuks seda, mida ei suudeta rahuldada sotsiaalselt seadustatud seksuaalse käitumise kontekstis, nagu seda on abielu. Prostitutsiooni kaasatud naised eksisteerivad kui seksualiseeritud kaubastatud kehad, mida võib omastada, tükkideks lõigata ja jagada, kasutada ja kuritarvitada meeste bioloogia ja sellest tingitud vajaduste – mitmekülgsuse, seksuaalsete fantaasiate ja ülemvõimu järele – huvides. (Herman, 1992)

■ See, kes peksab koduseinte vahel, nõuab, et tema ohver näitaks üles täielikku kuulekust ja lojaalsust, tuues ohvriks kõik muud suhted. Seksuaalsed kuritarvitajad nõuavad, et nende ohvrid saaksid täieliku seksuaalse rahulduse allutatuna. Pornograafia põhiolomuseks on totaalne kontroll. Sellise fantaasia erootiline köitvus miljonite täiesti normaalsete meeste jaoks käivitab tohutu tööstusharu, milles kuritarvitatakse naisi ja lapsi mitte enam fantaasiamaailmas, vaid päriselt. (Herman, 1992)

■ Sõltumata sellest, kas mees on järeleandlik või meelitatav või kuritarvitab naist, kujutab prostituudi kohtlemine kliendi poolt naise kui subjekti ja tema inimsuse eitamist; selline eituse protsess tugineb täielikult naistevihkajalikule ettekujutusele naistest ning toetab seda. Täpselt samuti nagu prostitutsiooni tarbija maksab seksuaalse naudingut, ja/või kehaosade kättesaadavaks tegemise eest, maksab ta naisele ka selle eest, et see oleks inimene, kes pole inimene; tehingu sisuks on, et naine on tehingus objektiks, mitte subjektiks. Prostitutsioonitehingu – milles pole, ega saagi olla vastastikust mõistmist, naudingut ega arvestamist – lõppeesmärgiks on tagada, et üks pool oleks objektiks teisele kui subjektile, et üks pool ei saa kasutada oma soovi kriteeriumina selle üle otsustamisel, milliseid seksuaalakte sooritatakse ja milliseid mitte. (O'Connell Davidson and Sanchez Taylor, 1998)

■ Vastupidiselt prostitutsiooni kaitsjate seisukohale, mille kohaselt prostitutsioon ja inimkaubandus tuleks teineteisest lahutada, ei lähe prostitutsiooni ostjaile niisugune eristamine vähimalgi määral korda. Nad ei küsi naistelt ja tütarlastelt, kas need tegelevad prostitutsiooniga vabatahtlikult või neid on selleks sunnitud, kas nad on kohalikud või riiki kaubitsetud. Nad ei hooli, kas tegemist on alla või üle 18-aastase isikuga, vaid tahavad kõige kaitsetumaid naisi. Tegelikult

tarbivad paljud tütarlapsi kasutavad mehed ka prostitutsiooni kaasatud täiskasvanud naisi. Prostitutsioonis kasutavad mehed naiste ja tütarlaste kehasid, tuppesisid, pära- ja suu- seksuaalse naudinguga saamiseks ning ejakuleerimise kohana, tehes seda üha uuesti ja uuesti. Prostitutsioon ei ole seksuaalne vabadus; see on alandus; see on piin, see on vägistamine; see on seksuaalne ekspluateerimine ja nii tuleks seda ka nimetada. Mehed, kes kasutavad prostitutsiooni kaasatud naisi ja lapsi, on järelikult seksuaalsed kiskjad ja vägistajad. (Ekberg, 2002)

■ Viimases analüüsis tähendab seksuaalsus prostitutsiooni kontekstis lõppkokkuvõttes meeste seksuaalseid kogemusi. Mees on see, kes naudib raha võimu, vallutust, ego maksmapanekut ja seksuaalset rahuldust ning kes karistamatult vallandab endas naistevihkajalikkuse. Mees paneb ennast uskuma, et ta on naise või mitmete naiste subjektiivne valik. Mehed õigustavad oma kuritarvitusi mitmeti, väites sealhulgas, et seksimine prostituudiga on nende maskuliinsuse väljendus, see on midagi, mis leiab aset kahe selleks nõusoleku andnud inimese vahel, et see on meeste põliskultuuri osa ning seksuaalne kogemus, mida naised tahavad ja naudivad. Lisaks aitab seksi eest maksmine südametunnistust puhtana hoida. (D’Cunha, 2002)

■ Veel üheks prostitutsiooni kaitsvaks üldlevinud argumendiks on, et see aitab vältida naistevastast vägivalda, kuna vabastab pingetest ning täidab nn ventiili rolli. Peale selles argumendis kaudselt väljatulevale meeste seksuaalsuse olemusele, kehtib see ka ainult juhul, kui eiratakse kahte asjaolu: paljud prostitutsiooni tarbijad otsivad sihilikult just lapsi ja noori naisi, keda kuritarvitada, ning et üha enam koguneb tõendusmaterjali selle kohta, et seksitööstuse kaasatud naisi ja lapsi valitakse klientide, ekspluateerijate, äri käiguhoidjate ja võõraste psüühiliste ja seksuaalsete kuritarvituste objektiks diferentseeritult ning nad on ka nende poolt erinevalt haavatavad (Davies, 1994a, 1994b; Hoigard and Finstad, 1992; O’Neill 1995a; Silbert and Pines, 1984). Selline seisukoht võrdub selle tunnistamisega, et prostitutsiooni kaasatud naised ja lapsed on meeste raevu ja naistevihkamise õiguspärased objektid ning järelikult nende kogetud vägivalda ei saa pidada muuks kui “naistevastaseks vägivallaks” ja “laste väärkohtlemiseks”. (Kelly & Regan, 2000)

■ Seksituristid on palju mitmekesisem grupp, kui paljud poliitikadokumendid ja meediakajastused tunnustavad: seal leidub ka laste kuritarvitajaid, kes reisivad kuritarvitamise eesmärgil (ning kes valmistavad oma kuritarvitustest pornograafilisi materjale), samuti mehi, kelle huviks on seksimine ning kellele on ükskõik, kas seda teha täiskasvanud naistega või lastega. Sellel kõigel on ka

kollektiivsuse iseloom, mitte ainult läbimõeldud organiseerumise või võrgustikutöö mõttes, vaid ka meeste gruppide moodustamise mõttes – koos reisimiseks ning kõige selle „nautimiseks”, mida puhkuse reisi sihtkohas pakutakse, sh ka odav seks. Niisuguste gruppide pinnal tekivad sarnaste huvidega inimestest koosnevad mitte eriti tihedalt seotud ajutised võrgustikud. (Kelly & Regan)

4. peatükk

Valikust, nõusolekust ja õigustest rääkimisel kasutatav keel kaubitsetud ja prostitutsiooni kaasatud naiste kontekstis

SEISUKOHT

Prostitutsiooni legaliseerimise pooldajad väärkasutavad pidevalt mõisteid „nõusolek” ja „valik”. Need on eksitavad ja ebatäpsed terminid rakendatuna kitsendatud ja piiratud kontekstis, milles naised ja lapsed ahvatletakse või sunnitakse olukorda, kus neid seksuaalselt eksploatatakse. Inim- ja kodanikuõigustest rääkimisel kasutatav keel on prostitutsiooni pooldajate lobitöö tõttu samuti moonutatud. Nad räägivad „õigusest” töötada prostitutsiooniteenuse pakkujana; õigusest organiseeruda ning moodustada “töötajatena” ametiühinguid; õigusest tervise- ja sotsiaalkindlustusele; õigusest omada kontrolli tingimuste üle, kus nad töötavad; õigusest parematele tingimustele. Ja siit mõistaandmine, et naised ei saa neid õigusi kasutada, ilma et prostitutsioon oleks legaliseeritud, ning järelikult jätavad prostitutsiooni legaliseerimise vastased naised nende õigustest ilma.

Prostitutsiooni kui seadusega lubatud karjääri või seksuaalteenuse propageerimine eitab või ähmastab seksuaalse eksploatatavuse ning vägivalda olemust, mida naiste ja laste suhtes rakendatakse.

Prostitutsiooni kaitsvad lobistid kasutavad seksuaalse vabaduse mõistet propageerimaks ideed naiste vabadusest valida seda, mida oma kehaga teha, ning et prostitutsiooni vastased jätavad naised ilma omaenda keha müümise õigusest.

Inimesel ei saa olla õigust vägivaldatseda. Inimesel saab ainult olla õigus elada vägivaldavaba elu.

Legaliseerimise pooldajad näivad väitvat, et „töötamise” optimaalseteks tingimusteks oleks teenindada 5–7 meesklienti päevas, kusjuures neile võimaldatakse sooritada tupe, päraku või suu kaudu suguakt. See oleks minimaalselt 25 meest nädalas. Igasuguses muus kontekstis nimetaksime me seda inimõiguste rikkumiseks, mitte aga vastuvõetavateks töötingimusteks.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

Nõusolek

- Prostitutsiooni pooldajate propageeritav eksitav analüüs naistevastase vägivalda kohta on eriti ohtlik seetõttu, et loob ettekujutuse kahte sorti naistest. Ühelt poolt naised, kes „ei nõustu” vägistamise, seksuaalse ekspluateerimise ja prostitutsiooniga, ning teiselt poolt prostitutsiooni kaasatud naised, kellest juba fakti enda tõttu, et nad võtavad ostjatelt vastu raha, eeldatakse, et nad nõustuvad igasuguse vägivaldaga, mida ostjad nende suhtes toime panevad. (Ekberg, 2002)
- Nõusolek pole õige rõhumise esinemisele osundaja ning vägivaldaga nõustumine on fakt rõhumisest endast. Rõhumist pole võimalik doseerida vastavalt „nõusoleku” ulatusele, kuna isegi orjuse puhul oli tegu teatud nõusolekuga, kui nõusolekut defineerida kui võimetust näha või tunnetada mingitki muud alternatiivi. Kui nõusolek oleks näiteks kriteeriumiks selle kindlaksmääramisel, kas orjus on inimväärkuse ja inimõiguste rikkumine, poleks orjust inimõiguste ja -väärkuse rikkumiseks tunnistanud, kuna orjuse oluliseks osaks on oma tingimuste aktsepteerimine paljude orjade poolt. (Barry, 1995)
- Sõna *nõusolek* kasutamine on majanduslike, kodaniku, poliitiliste, sotsiaalsete, füüsiliste ja seksuaalsete õiguste rikkumine, mis põhineb laialt levinud seksistlikele väärtustele, mille kohaselt kommertsseksi pakkumisega tegelevatel naistel pole õigust keelduda meeste seksuaalsetest nõudmistest ega kehtestada seksuaalakti jaoks tingimusi, mille tõttu prostitutsiooni kaasatud naised muutuvad kaitsetuks meeste poolt karistamatult toimepandava vägistamise suhtes. Naised, kes on prostitutsioonile eeldavasti andnud oma jah-sõna, ei oma õigust öelda „ei” vägistamisele ning neid õigupoolest süüdistatakse selles, et neid vägistatakse. (D’Cunha, 2002)
- Ütlust „vaikimine tähendab nõusolekut” rakendatakse konteksti väliselt ka prostitutsiooni kaasatud naiste suhtes. Me süüdistame neid, kes vaikivad ... kuna nad oleks pidanud protesteerima kuritarvituste vastu enamiku prostitutsiooni kaasatud naiste puhul on vaikimine hirmutamise, terrori, ühiskonnast äralõigatuse ja häbistatuse tulemus. Nende vaikimist, täpselt nagu läbipektud naiste vaikimist, ei tohiks kunagi tõlgendada nõusolekuna. (Farley, 2004)

■ Inimesel pole õigust nõustuda sellega, et tema kehaga käiakse ringi nii, nagu keegi suvatseb, näiteks selle kallal jõhkralt vägivaltsedes. Näiteks ei saa anda nõusolekut jõhkraks kallaletungiks, kuna see on vastuolus meie seadusruumi põhiväärtustega. Inimkeha suhtes tuleb üles näidata austust, austusest ei jääks midagi alles, kui inimesed salliks jõhkrat vägivalda. (Westerstrand, 2002)

■ Antud liikumisele sellised mõisted nagu nõusolek ei meeldi. Liikumisele oli teada, et kui jõu kasutamist peetakse seksi normaalseks osaks, kui „ei“-d võetakse tegelikult „jah“-ina, kui hirmu, meeleheidet ja vaikimist peetakse nõusolekuks, siis on mõiste „nõusolek“ sisutühi. (Mac Kinnon, 1990)

Valik

■ Kathleen Barry (1995) näitab mõiste „valik“ kõlbmatust, juhtides tähelepanu sellele, et prostitutsioon pole küsimus ei naiste jaoks ega naistest endast. See on asi, mis puudutab mehi. Seega ei oma tähtsust, kas naised tahavad õigust olla prostituudid või omada sellist valikut või kas nad näevad endid meeste kuritarvituste ohvrina. Turu suhtes ei oma tähtsust, kuidas või miks naiste kehad jõuavad turule, kus mehed neid tarbivad. (Jeffreys, 1998)

■ Isegi suurima sunniastme kontekstis – inimkaubanduses – võib teatud tasemel olla tegemist „valikuga“, nt „valikuga“ püüda võlg tagasi maksta, mitte aga pöörduda politsei poole; otsustavaks on kontekst, milles valikuid tehakse, ja millised on alternatiivid – kui neid üldse on. Ning analoogselt sellega – ka kõige suurema vabadusastme kontekstis, kus täiskasvanud naine töötab enda heaks ning omab märkimiväärset kontrolli lepinguliste suhete üle, millesse ta astub, jääb prostituudi ja kliendi vaheline suhe alati olemuselt ekspluateerimiseks. (O’Connell Davidson, 1998)

■ Organitega kauplemise keelustamise ning naiste kehade kaubitsemise vahele saab tõmmata paralleeli: kuigi inimesed võivad otsustada oma organeid müüa, ei saa organitega kauplemist aktsepteerida. Arusaam, et inimkeha väärrib kaitsmist ekpluateerimise ja kaubaks muutmise eest, on pannud Euroopa riike kehtestama täieliku keelu bioloogilise materjaliga (välja arvatud rinnapiim, küüned ja juuksed) kauplemisele, samuti ka organite annetamisele omavahel mitte lähedalt seotud inimeste puhul. Samasugust kaitset pole veel laiendatud naistele, kes on ellujäämise nimel langetanud „valiku“ oma keha seksuaalseks ekspluateerimiseks. (Westerstrand, 2002)

Seksuaalne vabadus

■ Apelleerimine prostitutsiooniga tegelemise vabadusele on tõhus taktika. See on üks imeline vabadus, kuna need, kes seda kõige tulihingelisemalt kaitsevad, ei taha seda ei endale, oma lastele, naistele, õdele ega naissoost sõpradele. Hispaania uus karistusseadustik karistab ainult kupeldamist, millega kaasneb sund. Seal kasutatakse silmakirjalikku sõnastust: „vaba seksuaalse enesemääratluse õigus”, millega viidatakse kaude prostituutidele. Tegelikuses saab see viidata ainult prostitutsiooni tarbijale, st kliendile, kuna ainuke, kes seksuaalset vabadust rakendab, on inimene, kes teenust kasutab, st tarbija. (Carracedo, 2002)

■ Prostitutsiooni pooldajad moonutavad naise seksuaalse vabaduse ja seksuaalse sättumuse õiguse kirjeldamisel kasutatavat keelt. Nad püüavad vihjata sellele, et nõudlus sisaldab enesestmõistetavalt seda, et naine omab kontrolli oma keha üle, et tal on õigus müüa oma seksuaalseid teenuseid, kui ta seda soovib. Prostitutsioon pole mõistagi „sättumus”. Valikuga seotud õigust armastada samast soost inimest pole kohane võrrelda õigusega langetada valik olukorra kasuks, kus sind kasutatakse toorainena vahavas kapitalistlikus seksitööstuses. (Jeffreys, 1998)

„Seksitöö”

■ Seda mütoloogiat, mis varjab prostitutsiooni kuritarvituslikku iseloomu, selgitab seksuaalset liberaalsust pooldav ideoloogia, väites eksitavalt, et prostitutsiooni näol on tegemist karjäärivalikuga; et prostitutsioon on naise seksuaalse vabaduse väljendus; et prostituudid kehtestavad seksuaalsed ja majanduslikud tingimused, mida nad klientide suhtes rakendavad; et kupeldaja/prostituudi suhted on mõlemale poolele tulutoovad sotsiaalsed ja ärilised kokkulepped, millega naised vabatahtlikult kaasa lähevad; ning et prostituudi või kupeldajana tegutsemine on värviliste kogukondades aktsepteeritav traditsiooniline tegevus. (Giobbe, 1990)

■ Niisuguses tegelikkust varjavas retoorikas, mis püüab seksitööstusest luua pildi kui seaduslikust „karjäärist”, esitatakse harva teatud küsimusi: mis „elukutse” see on, kus puuduvad kvalifikatsiooninõuded (peale selle, et tuleks eelistatult olla naine ja noor); kus puudub karjääriredelil edasiliikumist võimaldav struktuur ning kus ei prostitutsiooni tarbijad ega prostitutsiooniga tegelejad ei pea seda ihaldusväärseks väljavaateks ei iseendale ega oma lastele?

(Kelly & Regan, 2000).

■ Mõned väidavad tõsimeeli, et pole erilist vahet, kas töötada tervishoiusüsteemis või tegelda prostitutsiooniga. Mõnedes Hollandi linnades on naised tööle võetud „seksuaalteenust pakkuvate samariitlastena”. Need naised (ning mõned mehed) külastavad regulaarselt füüsilise ja/või vaimse puudega mehi (ja mõnda naist) või vanadekodu elanikke „seksuaalteenuse osutamiseks”. 1998. aastal tehti Hollandis kokku 2200 sellist külastust. (Daley, 2001; Ekberg, 2002).

5. peatükk

Mõju ja tagajärjed kaubitsetud ja prostitutsiooni kaasatud naistele: prostitutsioon kui naistevastane vägivald

SEISUKOHT

Olla prostitueerima sunnitud, tähendab olla süstemaatiliselt seksuaalselt eksploateeritud ning see avaldab paratamatult laastavat mõju naiste ja laste füüsilisele ja vaimsele seisundile.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

Prostitutsioon kujutab endast naistevastast vägivalda

■ Mõistmaks seda, kuidas on seotud prostitutsioon ja vägivald, tuleb arvestada, missuguse seksiga prostitutsiooni puhul tegemist on. Prostitutsiooni puhul sisaldab osutatav seksiteenus väga sageli vägivaldseid, alandavaid ja väärastunud seksuaalakte, mille hulgas on seksuaalakte ostja ja mitme naise vahel; žiletiga lõikumisi; naise voodiotste külge sidumist ning tema veriseks piitsutamist; naise rindade hammustamist; sigaretiotstega põletamist; naise käsivarte, jalgade ja suguorganite piirkonna vigastamist ning naise peale urineerimist ja roojamist. (Raymond et al, 2002)

Suremus

■ Kanada Pornograafia ja Prostitutsiooni Erikomitee (*Canadian Commission Special Committee on Pornography and Prostitution*, 1985) tegi kindlaks, et prostitutsiooni kaasatud naiste suremus oli 40 korda kõrgem rahvastiku üldisest suremusnäitajast. Uurimus, kus käsitleti 1600 prostitutsiooni kaasatud naise suremust USAs, märkis, et “mitte üheski varemalt uuritud naiste populatsioonis polnud mõrva läbi elu kaotanute protsent ligilähedanegi meie kohordis uuritute omale” (Potterat et al, 2004). Viidatud uurimuses oli prostitutsiooni kaasatud naiste suremise põhjuseks 50% juhtudest mõrvamine. (Farley, 2004)

■ Europol'i andmetel leitakse igal aastal sadu kaubitsetud naiste laipu, keda on surnuks pekstud, tulistatud või kägistatud. 2002. aastal jäeti 22 naist Kreekasse suundumisel mägede ületamise ajal lumetormi kätte surnuks külmuma. (HWWA, 2004)

Füüsiline vägivald ja vigastused

■ Prostitutsiooniga tegelnud naiste puhul tuleb ette traumaatilisi ajukahjustusi, nagu need, mis on põhjustatud peksmisest, löömisest, pähe tagumisest, kägistamisest või pea peksmisest esemete, nt armatuurlaua vastu, millest on rääkinud piinamise üleelanud (Jacobs & Iacobino, 2001) ja läbipekstud naised (Valera & Berenbaum, 2003), (Farley, 2004).

■ Viit riiki hõlmanud uurimuses tuli esile vägivalda ja kontrolli äärmiselt suur ulatus ning sagedus, kusjuures esikohal on füüsilised vigastused (ligikaudu 80%), seksuaalsed rünnakud (üle 60%), psüühiline vägivald (üle 80%), sõnalised ähvardused (üle 70%) ning uimastite/ alkoholi kaudu teostatav kontroll (üle 70 %). (Raymond et al, 2002)

Vägistamine

„Kui vägistamist defineerida kui igasugust soovimatut seksuaalakti, siis prostitutsiooni puhul on tegemist äärmiselt sagedase vägistamisega, kuna prostitutsioonist väljunute arvates prostitutsioon peaaegu muud polegi kui soovimatud seksuaalaktid või ühe naise sõnutsi ... kinnimakstud vägistamine ... prostitutsioon on nagu vägistamine. See on sama, kui ma olin 15-aastane ja mind vägistati. Mul oli tunne, nagu jätaksin oma keha maha ja läheksin sellest välja. See tähendab, see ongi see, mida ma tegin, kui too mees mind vägistas. Ma kujutasin endale ette, et olen kusagil

mujal, ja tapsin endas igasugused tunded, kuna ma ei tahtnud tunda seda, mida tundsin. Mul oli kohutav hirm. Prostitutsiooniga tegeldes nii ma kogu aeg teingi. Tapsin igasugused tunded. Mul polnudki tunnet, et olen ise oma kehas. Ma jätsin mõtetes oma keha maha ja kujutlesin ennast mujale, ja võtsin sinna ka oma mõtted kaasa, kuni ta mu pealt maha ronis ja asjaga ühele poole sai. Ma ei oskagi seda muudmoodi seletada, kui et mulle tundus see vägistamisena. See oli minu jaoks nagu vägistamine.” (Giobbe, 1990)

Verbaalne vägivald

Pideva verbaalse ja seksuaalse värvinguga verbaalse vägivald mõju on läbipekstud naiste jaoks traumeeriv ja pikaajaline. Prostitutsiooni kaasatud naiste suhtes kasutatakse pidevalt verbaalseid rünnakuid ning alandavat ja inimväärlikust jalge alla tallavat seksuaalse alatooniga kõnepruuki, mille eesmärgiks on naise alandamine ning tema ekspluateerimise õigustamine. Seda võiks nimetada „mürgitavaks verbaalseks kallaletungiks”. (Giobbe, 1990)

„See kahjustab sind sisemiselt. Muutudki selliseks, milliseks nad sind teevad ja sõnades nimetavad. Hakkad mõtlema, kuidas sa lased niisuguseid asju teha ja miks need inimesed seda sulle teevad.” (S Farley’s, 2004)

Seksuaal- ja reproduktiivne tervis

- Lisandub üha uusi tõendusmaterjale, et sunniviisiline seks seostub günekoloogiliste komplikatsioonidega. Nende hulgas on tupeverejooksud ja infektsioonid, fibroidid (kiudsidekudekasvajad), vähenenud sugutung, suguelundite ärritus, valulik vahekord, krooniline valu vaagna piirkonnas ja kuseteede infektsioonid. (WHO, 2000)
- Meditsiinis on laialdaselt dokumenteeritud, et seksi ostjad nakatavad prostituute HIV-viirusega tupe või päraku kaudu toimuva suguühete kaudu. Naiste ja tütarlaste nakatumise põhjusteks on peamiselt vägistamine või kondoomita suguaktid, mida neid sunnitakse sooritama või mida neid veendakse tegema suurema tasu lubadustega. Ühes Kanada uurimuses selgus, et 89% klientidest polnud nõus kondoomi kasutama. (Cunningham and Christensen, 2001) ning USAs läbi viidud prostitutsiooni uuringus väitis 47% naisi, et mehed tahtsid kondoomita seksi, 73% väitis, et mehed pakkusid rohkem raha kondoomita seksi eest, 45% märkis, et mehed hakkasid kondoomi

nõudmisel naisi mõnitama.

■ Prostitutsioonil on prostituutide kuritarvitamise ning lähedussuhteta seksi tõttu sügav mõju seksuaalsetele intiimsuhetele partneritega. Funari kirjeldab pärast aasta vältelpeepshow'del osalemist oma tundeid alljärgnevalt:

„Tööd tehes, kui katsun oma keha, on see, mida mu käed puutuvad, lihtsalt „kaup”. Töölt eemal olles on mu keha realselt olemas, ta on terviklik. Eile öösel pärast tööd voodis lamades katsusin oma kõhtu, rindu. Nad tundusid olevat Capri (Funari nimi peepshow's) omad, nad ei tahtnud oma rollist välja tulla. Kui ta (mu partner) mind suudles, tõmbusin ta'st tahtmatult eemale. Kokkusime mõlemad tagasi ja vahtisime ainiti üksteisele otsa. Eraldav klaas oli justkui haihtunud ning temast (partnerist) oli saanud üks neist (piilujaist).“ (Farley 2004)

Tagajärjed vaimsele tervisele

■ Piinamise ja pantvangiks olemise üle elanud ning erinevate seksuaalsete kuritarvituste ohvrid märgivad pidevalt eemaloleku tunnet. Püütakse end reaalsusest ära lõigata, tunnetada, et see, mis juhtub, ei juhtu endaga. Seda peetakse seksuaalse kuritarvituse süvamõjukuks, see on prostitutsiooni oluline osa, tähtis ellujäämisstrateegia. (Herman, 1992)

■ Uimastite ja alkoholi kasutamine valu tuimestamiseks ning prostitutsiooni väljakannatamiseks viivad pikaajalisele sõltuvusele ning süvendavad mõju vaimsele tervisele. Naised kirjeldavad alatasa narkouimas ja purjus olemist, et öö üle elada, olles samas teadlikud ohtudest ja riskidest, mis kaasnevad valvsuse kaotamisega. (Lawless & Wayne, 2005)

Vastuseks legaliseerimisele/dekriminaliseerimisele

SEISUKOHT

Legaliseerimine edendab seksitööstust seadusega lubatud äritegevusena ja naiste ning tütarlaste karjääri aktsepteeritava vormina. Prostitutsiooni vahendajad saavad riigi nõusolekul kindlustada naiste ja tütarlaste pakkumise seksuaalseks ekspluateerimiseks.

Legaliseerimine kõrvaldab kõik takistused prostitutsiooni vahendamisel, kupeldamisel ja lõbumajade pidamisel. Kaubitsejad saavad naiste välismaalt prostitutsioonitööstusse toomiseks kasutada töölubasid, varjates fakti, et naised on kaubitsetud, õpetades neid endi kohta väitma, et nad on sõltumatud „migrantidest seksitöötajad”.

Legaliseerimine soodustab laste ja täiskasvanud naiste seksuaalse ekspluateerimise kõigi vormide laienemist, mille hulgas on baarilaudadel tantsimine, seksfantaasiate rahuldamine², *peepshow*'d (piilumisetendused), telefoniseks ja pornograafia.

Väiteid, nagu oleks legaliseerimine vajalik naiste tervise kaitsmiseks, kasutatakse selle varjamiseks, et tegelikult on tähtis seksitööstuse poolt kaitstava kliendi tervis ja ohutus. Seksitööstuses pole naiste jaoks „turvalisi tsoone”.

Õiguslike barjääride kadudes kaovad ka ühiskondlikud ja eetilised barjäärid naiste kohtlemiseks seksitööstuses pakutava kaubana. Prostitutsiooni legaliseerimine on märguandeks poiste ja meeste uutele põlvkondadele sellest, et naised on seksitööstuses pakutavaks kaubaks ning et prostitutsioon on süütu lõbustus.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

- Me usume, et riigi sponsoreeritud prostitutsioon on üks seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil

2 Inglise keeles *bondage and discipline centres* – seksuaaltoimingud, kus põimitakse valu ja naudingut.

toimuva kaubitsemise peamisi põhjusi. Me nimetame seadusega lubatud või reguleeritud prostitutsiooni riigi sponsoreeritud prostitutsiooniks, sest kuigi süsteemid, kus prostitutsioon on seadusega lubatud või reguleeritud, omavahel erinevad, on nende ühisosaks asjaolu, et prostitutsioonisüsteem ise muutub riigi poolt aktsepteerituks ja seaduslikuks. Riigi sponsoreeritud prostitutsioon kui mõiste viitab sellele, et kõigi legaliseeritud või reguleeritud süsteemide puhul, kus seksitööstus tunnistatakse seaduslikuks äriks, muutub riik ise faktiliselt prostitutsiooni kaasatud naiste pealt teenivaks kupeldajaks. (Raymond, 2002)

Seksibaaride teenused, mis on mõne Kagu-Aasia riigi ametliku turismisektori lahutamatuks osaks, sisaldavad tavalist heteroseksuaalset seksi, homoseksu, *go-go*³ või sületantsu (kus naised tantsivad poolpaljana või üleni paljana poodiumil või tantsija istub mehe süles pööreldes ja vääneldes ning teda erutades), kalleid hälbivat huvi rahuldavaid veidrusi ja elavas esituses seksietendusi. Viimaste hulgast leiab erilisi, sh tervist kahjustavaid akte publiku lõbustamiseks, nagu žilettide, klaaspudelite, noolte, sigarettide, madude ja lindude suguelunditesse panemine ja väljutamine tupe ning alakeha muskleid kasutades, suguaktid loomadega ning heteroseksuaalsed ja homoseksuaalsed suguühed. Tööstuse laienedes kasvab ka eri maitsete rahuldamine ja pentsikused ning järelikult ka naiste kuritarvitused. (D’Cunha, 2002)

■ Seadusega lubatud seksiäri aetakse seal, kus seksuaalset ahistamist, seksuaalset ekspluateerimist ja naistevastast vägivalda kasutatakse karistamatult ... naisi ostvad kliendid, legaliseeritud prostitutsiooni propageerivad rühmitused ning riigi sponsoneeritud seksitööstust pooldavad valitsused moodustavad kolmepoolse partnerluse, mis ohustab kõiki naisi. (Farley, 2004)

■ Legaliseerimise propageerimisel viidatakse pidevalt naiste tervise ja ohutuse kaitsmise vajadusele kui legaliseerimise põhjusele. Uus-Meremaal oli viiest legaliseerimise põhjusest neli seotud „seksitöötaja” tervise ja rahvatervisega, viies oli seotud vajadusega kaitsta lapsi. Uus-Meremaa Tööõnnetuste Hüvitamise Komisjon (Accident Compensation Commission), mis kehtestab erinevate ametite riskiastmed, aetas prostitutsiooni kategooriasse, mille riskiaste oli madalam laste hooldaja ja kiirabitöötaja omast. Rahvatervist puudutavad ettepanekud, mis nõuavad naiste tervisekontrolli, püüavad kahjuks kaitsta meestest ostjaid, mitte prostitutsiooni kaasatud naisi, vastasel korral nõutaks ka meestest ostjate tervisekontrolli. (Farley, 2004)

3 Go-go baar. Lõbutüdrukud või -poisid tantsivad baaris asuval laval või laudadel. Kliendid võivad lõbutüdrukuid endaga kaasa kutsuda seksuaalseks suhtlemiseks. Võimalik ka seksuaalteenuste osutamine kohapeal eraldi ruumides. Levinud Tais jm Kagu-Aasias.

■ Lõppkokkuvõttes kindlustavad „turvalise seksi” ja kondoomide kasutamise programmid prostitutsiooni kaasatud naiste parema pakkumise seksi ostvate meeste jaoks. Need võimaldavad lõbumajade omanikel nakatatud naised lõbumajast välja heita ning värsked partii naiste kehasid asemele võtta. Rahvatervise palju eetilisem ja efektiivsem reageering peaks seisnema seksitööstuses töötavate naiste tervise ja ohutuse kaitsmises koos seksitööstuse samaaegse lammutamisega. (Raymond, 2002)

■ Hispaanias on prostitutsiooni vahendajad/kupeldajad moodustanud üleriigilise organisatsiooni, mis on ennast ametlikult registreerinud Tööhõive Ministeriumi juures. Nad viitavad endile kui „seksiette võtjatele”. Ühenduse eesmärgidena nimetatakse:

„Prostitutsiooni kaasatud naised pakutakse müügiks nagu igasugust muud tarbija jaoks toodetud kaupa: nad on terved, puhtad ja “prostitutsiooni tarbija” jaoks garanteeritud kvaliteediga ning koos „realiseerimise ja tarvitamise lõpptähtsaja” märgiga.” (Carracedo, 2002)

Turvalised tsoonid. Turvaline kelle jaoks?

■ Reguleeritava tsooni tekitamine – isegi vaid lühikeseks ajaks – võiks luua mulje, nagu ühiskond lepiks või oleks vähemalt sunnitud aktsepteerima tänavaprostitutsiooni ja naiste ekspluateerimist. Kui reguleeritavad tsoonid võivad tekitada prostitutsiooni kaasatud füüsilise turvalisuse parandamise teatud võimalusi, siis sellist turvalisust, mis suudaks naisi oma olemuselt ohtliku äri eest üleni kaitsta, ei eksisteeri. (UK, Co-ordinated Prostitution Strategy, Home Office, January 2006)

■ Andrea Dworkin kirjeldab seda, mis toimub ühes Ameerika Ühendriikide linnas. Minneapolis on linn, mille elanikest 96% on valged ning 4% värvilised, enamikus neegrid või indiaanlased. „Kuidas on võimalik, et 100% pornograafiaärist on piirkonnas, kus elavad värviliste kogukonnad? Ma pean siin silmas seda, et kui niisugune asi sajab ka taevast alla, ka siis poleks ta ikkagi võimalik.” Kuid see on just see, mis toimub. Neid piirkondi tabab majanduslik allakäik. Kõikidest linnaosadest tulevad siia öösel mehed pornograafiat ostma ja naised jahtima. Nimetatud piirkondades sagenevad naiste- ja lastevastase vägivallega seotud kuriteod, keegi teine muudest linnaosadest siia ei tule, kui vaid

isikud, kes tulevad pornograafia ostmise eesmärgil. Seega on meie linnades tekkinud pornograafia sotsiaalsetest tagajärgedest tulenev uutmoodi segregatsioon. Meie juures kasvab naiste- ja lastevastane vägivald. (Dworkin, 1990)

7. peatükk

Eksitavate vahetegemiste hülgamine ja selguse poole liikumine. Inimkaubanduse ja prostitutsiooni nimetamine naistevastaseks vägivallaks

SEISUKOHT

Seksitööstusel on võime ostjale pakutavasse lülitada täiskasvanute ja laste seksuaalse eksploateerimise kõik vormid. Ta „ei diskrimineeri“ kedagi – ei kummastki soost lapsi, noori naisi, täiskasvanud naisi, prostitutsiooni kaasatud naisi või lapsi, kaubitsetud naisi ega lapsi.

Seksitööstus ei ütle ära ühestki kliendi poolt nõutavast eksploateerimise vormist. Ta tagab, et klientide vajadused saavad alati rahuldatud. Seksitööstusele ei lähe korda ei ohvrite ega nende tervise suhtes toimepandavad vägivallaaktid.

Legaliseerimist pooldavad lobigrupid lähtuvad oma argumentides valedest eristustest, mis ei peegeldu seksitööstuse kaasatud naiste ja laste tegelikus elus. Nad propageerivad selliseid ideid: prostitutsioon ja inimkaubandus pole omavahel seotud; me peame tegema vahet sunniviisilise ja vabalt valitud prostitutsiooni vahel; naisi ja lapsi saab kaitsta ainult seadusega lubatud, siseruumides praktiseeritava prostitutsiooni puhul; täiskasvanute ja laste prostitutsioon on kaks ise asja; legaliseerimise vastased võtavad naistelt nende vaba õiguse teha, mida nad tahavad; pornograafiatööstusel on „pehmeid ja ohutuid“ külgi.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

Inimkaubandus ja prostitutsioon

■ Naised ja lapsed on allutatud kupeldajate kontrollile ning neid kaubitsetakse prostitutsiooni ja sunnitöö eesmärgil ka riikide endi piires. Siin on tegemist sunni, kuritarvituste ja kontrolliga. Loeb tegevuse eksploateeriv eesmärk, mitte aga inimeste ümberpaigutamine riigi sees või ühest riigist teise. (Jõe-Cannon, 2005)

■ Olgu tegu kohaliku või rahvusvahelise inimkaubandusega, naiste suhtes rakendatakse ikka samasugust vägivalda ja neile tehakse samasugust kahju. Ameerika Ühendriikides läbi viidud uurimusest selgus, et vägivalda rakendati sagedamini prostitutsiooniga tegelevate Ameerika enda naiste suhtes, võrreldes Ühendriikide seksitööstusse kaubitsetud välismaalt pärit naistega. Näiteks andsid 86% Ühendriikides prostitutsiooniga tegelevatest naistest teada, et ostjad olid kasutanud füüsilist vägivalda, samas kui välismaalt kaubitsetud naiste hulgas oli sama näitaja 26%. Kuigi me arvame, et rahvusvaheliselt kaubitsetud naiste puhul ei saadud mitmel põhjusel asjast täielikku pilti, näitavad mõlemad meie uurimused, et kohalikku prostitutsioonitööstusse kaasatud naised kogevad samasugust vägivalda nagu rahvusvaheliselt kaubitsetud naised. (Raymond et al, 2002)

Vabal valikul/sunniviisiliselt

Seisukoha sisendamise, justnagu oleks võimalik tõmmata selge ja kindel piir „sunniviisilise” ja „vabalt valitud” prostitutsiooni vahele, ei sobi kokku olukordadega, kus ettekujutus “vabast valikust” omab minimaalset tähtsust, sh paljude seksitööstusse kaasatute tegeliku eluga, kus nende tulek seksitööstusse toimus lapsena või noorelt kogetud seksuaalse eksploateerimise kaudu. Seega peab küsimuse asetuse nihkuma nii täiskasvanute kui laste puhul kitsalt seksitööstusse tulemise viisilt tingimustele, mis neid seal kinni hoiab, st mõistlike alternatiivsete majanduslike ja sotsiaalsete valikute puudumisele ning klientide/eksploateerijate rollile nõudluse tagamisel. (Kelly and Regan, 2000)

Seaduslik/ebaseaduslik

■ Uurimustes väidavad naised järjekindlalt, et prostitutsiooniteenust pakkuvad asutused ei tee

suurt midagi nende kaitsmiseks, sõltumata sellest, kas tegemist oli seadusega lubatud või keelatud asutustega. Hollandis, kus prostitutsioon on legaliseeritud, kannatas 60% prostitutsiooni kaasatud naistest füüsilise vägivalda all, 70% oli kogenud füüsilise vägivaldaga ähvardamist, 40% oli kannatanud seksuaalse vägivalda all ning 40% oli prostitutsiooniga tegelema sundinud või neid seksuaalselt kuritarvitanud nende tuttavad. (Vanwesenbeek, 1994)

■ Prostitutsiooniga tegeldes saab naisele selgeks, et tal puudub kontroll klientide valiku, töö intensiivsuse ja hinna või selle üle, mida seksiteenus endas sisaldab. Ta on kõigi meeste, kes suudavad seksi ja tema keha eest maksta, ühisomand. (D’Cunha, 2002)

■ Jocelyn Show Victoria Prostituutide Ühendusest (Prostitutes Collective of Victoria) (The Age, 28. veebruar 1999) sõnutas pole legaliseerimine parandanud tingimusi, milles prostitutsiooni kaasatud naised seksuaalselt eksploatatakse. Tema uurimus prostitutsiooni kaasatud naiste eksploatamise tingimuste legaliseerimise mõjudest sedastas: „Kõige hullem on lugu klientidega. Nende ülbus, nende haisemine, vägivald, nõudmised. Üks viiest kliendist nõuab ebaturvalist seksi.” (Sullivan and Jeffreys, 2002)

Tervisekontroll

■ Kondoomi kasutamise vastu töötab palju tegureid: naiste rahateenimise vajadus, vanemate naiste meeste silmis ebaatraktiivsemaks muutumine, kondoomita seksi pakkuvate kohtade konkurents, vahendajate surve naistele kondoomita seksi eest suurema raha pakkumise näol, narkootikumide ostuks või vahendajale võlgade tasumiseks raha vajamine, üldine kontrolli puudumine selle üle, mida naise kehaga prostitutsiooniteenust pakkuvates asutustes tehakse. (Raymond, 2004)

■ HIV-alased teavituskampaaniad ning muud ohtude vähendamise strateegiad, mis püüavad prostitutsiooni kaasatud naised julgustada kondoomi kasutamist nõudma, ei arvesta tegelikkusega, millega ohvrid kokku puutuvad. Läbipekstud naised, oma peres vägistatud ja seksuaalselt kuritarvitatud naised ja tütarlapsed, kodutud tütarlapsed, narkouimas tütarlapsed ning prostitutsiooni kaasatud naised pole võimelised kondoomi kasutamist nõudma ega ennast kaitsma. Kuritarvitajail endil on aga võim ja jõud rahulduse saamise huvides naised sihikule võtta, neid sundida, neile oma tahet peale suruda ja naised pehmeks rääkida, hoolimata vähimalgi moel ohvri

seisundist või tema heaolust. (Farley, 2004)

Laps/täiskasvanu debatid

■ Laste ja täiskasvanute prostitutsiooni lahutamise katsed ning selge ja püsiva piiri tõmbamine „sunniviisilise” ja „vabalt valitud” prostitutsiooni vahele on määratud läbikukkumisele, kuna mõlemad on analüütilised ja poliitikast dikteeritud. Igasugused eristamised ja piiritõmbamised minetavad oma tähtsuse, kui heita pilk Euroopa (ja teiste piirkondade) seksitööstusesse kaasatud laste, noorte ja täiskasvanud naiste tegelikule olukorrale. Laste ja/või prostitutsiooni kaasatud naiste jaoks pole olemas eraldi „turgusid”. Samuti ei eksisteeri ühtegi prostitutsiooni vormi, mille mõni põhiolemuslik külg ei tallaks jalge alla inimväärikust ja inimese puutumatus.

Prostitutsiooniteele sattumine ning prostitutsiooni lõksu jäämine kujutavad endast sunni, pettuse, sõltuvuse ja valiku keerulisi kombinatsioone. (Kelly & Regan, 2000)

■ Lihtne tõde on see, et seal, kus seksitööstust talutakse, seal soodustatakse ka laste seksuaalset eksploateerimist. Laste ja täiskasvanute vahele absoluutse piiri tõmbamisel ei jää midagi alles ka väitest alla 18-aastaste isikute kaitsmise kohta ning varjatud – kuid vägagi problemaatiline – loogika saab taaskord kinnitust. Kuidas on võimalik, et ühel päeval, kui noor inimene on 15- või 17-aastane, on tema kaasatus seksitööstusesse eksploateerimine ja ebaseaduslik, kuid järgmisel päeval – tema sünnipäeval – kui noor inimene saab 16- või 18-aastaseks, muutub see mitte lihtsalt seaduslikuks, vaid ka legitiimseks, valiku küsimuseks, töötegemise üheks võimaluseks. Mis protsess see küll on, mis 24 tunni jooksul muudab nähtuse, mis on olemuslikult eksploateeriv, kõigest küsimuseks, mis seondub vaba valiku ja nõusolekuga? (Kelly & Regan, 2000)

Kaasarääkija roll/ohvri staatus

■ Ohvril on omaette tähendus vägivalda ja kuritarvituse objektina, kuid see ei pruugi tähistada püsivat ohvriks oleku seisundit. Naistel võib tõepoolest olla kaasarääkija roll otsuste tegemisel, kuid see roll on tõenäoliselt meeleheitest kantud ning oludega piiratud roll, kus ei saa rääkida meeliköitvatest valikutest oma annete ärakasutamiseks. (Jeffreys, 1998)

■ Ükski seksitööstusesse kaasatud naine ega laps pole passiivne ohver. Kõik nad püüavad väga piiratud tingimustes teha oma valikuid ja leida võimalusi oma füüsilise ja vaimse tervise kaitsmiseks, ning nad kasutavad oma kaasarääkija rolli iga päev, lihtsalt et ellu jääda. Nende

otsustusõigus on aga äärmiselt piiratud olude ja tingimuste poolest, kus nad elavad. Sinna kuuluvad ka kupeldaja, kaubitseja, vägivaldse partneri või pereliikme poolne kontroll; sõltuvus uimastitest või alkoholist või mõlemast. Paljudes kommentaarides, kus püütakse rõhuda laste (ja naiste) kaasärääkimise võimalustele, ei arutleta peaaegu üldse vaba valiku/tegutsemise ja toimetuleku-/ellujäämisstrateegiate üle. Mõlemal juhul on tegemist inimestega, kes käituvad vastavalt oma vajadustele ja tingimustele – kuid viimasena mainitu puhul tegutsetakse juba eelnevalt piiravate tingimuste kontekstis. (Kelly & Regan, 2000)

Siseruumides pakutavad prostitutsiooniteenused ja tänavaprostitutsioon

■ Naised töötavad peaaegu alati väga erinevates kohtades, sõltuvalt rahast, nõudlusest ja politsei sekkumisest. Ühes uurimuses leiti, et 59% 119 vastanust oli kõige pikemalt prostitutsiooniga tegelnud mitmesugustes siseruumides, nagu striptiisiklubides, massaažisalongides, telefoniseksi ja eskortteenuse pakkujana; 66% olid kõige pikemalt tegelnud tänavaprostitutsiooniga (Kramer, 2003). Uus-Meremaal oli 47 intervjuueeritut tegutsenud paljudes erinevates kohtades, sh striptiisiklubides, telefoniseksi, eskortteenuse pakkujana, internetis, peepshow'des, baarides, tänaval, lõbumajades ja sõjaväebaasides. 22% oli kaubitsetud oma riigis ning 6% oli kaubitsetud teistest riikidest. (Farley, 2004)

■ Ühes Hollandi uurimuses – siseruumides seaduslikult pakutava prostitutsiooniteenuse kohta – leiti klubides ja lõbumajades teenust pakkuvatel ja lõbumaja akendel poseerivatel naistel tegemist olevat suure psüühilise stressi ja äärmise närvilisusega (Vanwesenbeek, 1994).

■ Iirimaal naistega läbiviidud intervjuudes (Lawless & Waine, 2005) kirjeldavad naised, et hoolimata nende püüdlustest oma tegutsemiskeskonda kontrollida, on meeste vägivaldsus etteaimamatu:

„Sa lähed võõrastega autosse. Isegi püsikliendid võivad julmaks muutuda.”

„Ükskord mind vägistati. Algul polnud sellest märkigi. Just lõpetasime. Järsku surus ta mind autosse tagasi. Võttis selle (kondoomi) ära, ning ründas mind. Enne ei märganud ma midagi imelikku, ei ühtki hoiatusmärki.”

■ Mõnedest uurimustest on selgunud, et siseruumides prostitutsiooniga tegelevatel naistel on vähem võimalusi mõjutada tegutsemise ja meestega läbikäimise võimalusi. Boyer, Chapman ja Marshall (1993) väitsid, et striptiisiklubides ja lõbumajades tegutsevad naised said vähem mõjutada oma elutingimusi ning seisis ilmselt silmitsi ka suurema ekspluateerimise, orjastamise ja füüsiliste vigastuste ohuga kui tänaval tegutsevad naised. Naised rääkisid kliendiga üksi toas olemisest, võimatusest kliendile ära öelda ja võimaluste puudumisest üksteist hoiatada; sellest, et neid ei julgustata vägivaldast rääkima ega vägivaldsetele klientidele süüdistust esitama, et neil tuleb teenindada kupeldajaid ja valvureid. (Farley, 2004)

■ Iiri uurimuses intervjueritud naised (Lawless & Wayne, 2005) kirjeldasid ka klientidepoolset nõudlust pikemalt kestva ja lähedust pakkuva teenuse järele:

„Klientidega olemine läks raskemaks. Ma vihkasin seda. Muutsin töökohta, läksin rahakamatele klientidele teenuseid pakkuvasse kohta. Ta lubas klientidele rohkem sellest, mida olin harjunud pakkuma, ja kliendid jäid kaheks täistunniks. Enne maksid kliendid ühe tunni eest ja jäid 20 minutiks, kuid need kliendid tahtsid teenust täissumma eest.”

Seksitööstuse „pehmem” pool

Mõnda seksitööstuses pakutavat teenust esitletakse kui süütut asja, nagu sületants *japeepshow*, mis väidetavalt ei sisalda suguakti. Piirjoon prostitutsiooni ja sületantsu vahel on aga äärmiselt ähmane, kuna paljude sületantsu- ja striptiisivormide puhul nii katsutakse, kobatakse, näpistatakse kui ka erutatakse meeste suguorganeid. Holsopple (1998) kirjeldas füüsilist ja seksuaalset vägivalda, mida kogesid striptiisiklubides prostitutsiooniga tegelevad naised: seal kobati nende rindu, tuharaid ja suguelundeid, naisi löödi ja hammustati, neile anti laksu ja nende peale sülitati ning leidis aset suguühe tupe või päraku kaudu. Tantsijaid ostetakse ka eraviisiliselt, kusjuures klient ootab vähemalt ejakulatsiooni, kuid tavaliselt ikka suguakti. (Farley, 2004)

Seosed pornograafiaga

Ühel tasandil pakub seksitööstus erinevates kohtades kõikjal üle maailma seksuaalseid lõbustusi,

kus kaubitsetakse naise ja lapse riigist riiki ja kliendid reisivad vaevata kõikjale, kus seksi pakutakse. Teisel tasandil, seoses interneti arenguga, võib klient asuda ühel mandril ja jälgida striptiisietendust või laste ja naiste kuritarvitamist teisel kontinendil. (D’Cunha, 2000)

■ Nagu üks naine märkis: „Pornograafia oli meile õpikuks. Õppisime „ametis“ vajaminevaid nippe, kui mehed meid pornograafiaga kokku viisid, ja püüdsime nähtut järele teha. Raske on isegi öelda, kui tohutut mõju see meile avaldas.” (Minneapolis’i linnavolikogu avalik arutelu; 11. istung, 1983. aasta detsembris)

■ Uurimuses, kus küsitleti 200 prostitutsiooni kaasatud naist, tunnistas Mimi Silbert pornograafia rolli ohvri staatuse seadustamisel. Veidi alla kahe kolmandiku prostitutsiooniga tegelevatest naisest olid 16-aastased või nooremad. Uurimus sedastas, et tänavaprostituutide seksuaalset väärkohtlemist peeti üheks osaks tööst ning paljusid kuritarvitati väljaspool töökeskkonda ning lapsepõlves enne prostituudiks hakkamist. Paljude seksuaalsete kuritarvituste kirjeldamisel viidati pornograafia rollile. Uurimuses osalenud 200 naist andsid teada 193 vägistamise juhtumist ning 178 seksuaalse kuritarvitamise juhtumist lapsepõlves. Peaaegu veerand (23%) küsitletuist mainis vägistaja kasutatud pornograafiat Üle 25% noorte prostituutide gruppi kuuluvaist naistest oli kasutatud lastepornograafias. (Silbert & Pines, 1984)

■ Domineerivas seksuaalsüsteemis, mis väljendub ja mida taastoodetakse pornograafias, määratletakse ja koheldakse naise kui seksiobjekte; inimsus tõrjutakse kõrvale ning meie kehasid vägistatakse seksuaalse naudingu saamiseks; meie õdede kehasid sõna otseses mõttes turustatakse tulu saamise eesmärgil. (Leidholdt, 1990)

8. peatükk

Prostitutsiooni ja inimkaubandusse suhtumisest tulenevad tegevused ja tagajärjed

SEISUKOHT

Äärmiselt tähtis on kindlaks määrata tegevused ja tagajärjed, mis tulenevad väljavaatest kaotada prostitutsioon ja naistega kaubitsemine seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil. Samuti on vaja aru saada neist vältimatutest tagajärgedest, mis kaasnevad prostitutsiooni kui seadusliku äritegevuse ja karjäärivõimaluse propageerimisega.

Seisukoht, mille järgi prostitutsioon kujutab endast naistevastastast vägivalda, mõjutab tugevalt otseselt naistele suunatud teenuseid. See, mida meie kui teenuste pakkujad usume, mõjutab seda, mismoodi me kohtleme seksitööstuses ekspluateeritud naisi. Praktikud peavad teadma, et kui nad on seisukohal, et prostitutsioon on seksuaalse ekspluateerimise üks vorme, kaitsevad nad sellega naisi edasise kahju eest, ning et see seisukoht on kooskõlas hinnaguid vältiva hoiakuga, et respektierida naiste õigusi.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

Sellest, milleks praktikud prostitutsiooni peavad – kas vägivalda vormiks või valiku küsimuseks ja töötegemise võimaluseks – tulenevad täiesti erisugused tulemused.

PROSTITUTSIOON KUI ÜKS VÄGIVALLA VORME Õiguslikud/sotsiaalsed/poliitilised tagajärjed:	PROSTITUTSIOON KUI VALIKUVÕIMALUS VÕI ÜKS TÖÖTEGEMISE VORME Õiguslikud/sotsiaalsed/poliitilised tagajärjed:
■ Seadusandlus ja poliitika, mis kriminaliseerivad ostjaid/kupeldajaid/seksi-tööstust ja dekriminaliseerivad naisi	■ Seadusandlus ja poliitika, mis legaliseerivad/reguleerivad/dekriminaliseerivad seksitööstust ja teevad selle aktsepteeritavaks

<ul style="list-style-type: none"> ■ Seadusandlus, poliitika ja programmid, mis kohtlevad naisi kui ohvreid, mitte kurjategijaid 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsiooni kui naiste karjäärivõimaluse ilustamine. Naiste ohvristaatuse mahasalgamine.
<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsiooni ja inimkaubanduse integreerimine seadusandluse, poliitikasse ja programmidesse 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsiooni ja inimkaubanduse lahutamine seadusandlusest, poliitikast ja programmidest
<ul style="list-style-type: none"> ■ Null-tolerants prostitutsiooni ja inimkaubanduse suhtes 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Seksitööstuse suureulatuslik laienemine. Seksitööstuse õiguslik, sotsiaalne ja eetiline seaduspärastamine
<ul style="list-style-type: none"> ■ Avalikkuse kasvanud teadlikkus prostitutsioonis ekspluateeritud naiste väärkohtlemisest 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Meeste õiguse osta tütarlapsi ja naisi suurem sotsiaalne vastuvõetavus. Naistele seksuaalse ekspluateerimise poolt tekitatava kahju eitamine
<ul style="list-style-type: none"> ■ Kasvav sallimatus meeste õiguse suhtes naisi osta ja seksuaalselt ekspluateerida, samuti selle lubatavuse ja propageerimise suhtes 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Meestest seksiootjates nähakse kliente, mitte ekspluateerijaid. Seksuaalse ekspluateerimisega tegelevate meeste arv ja nõudlus kasvab. Naised on sunnitud rahuldama ostjate kasvavaid perversseid nõudmisi
<p>Mõju teenustele:</p>	<p>Mõju teenustele:</p>
<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsioonist väljatulemise programmid naistele 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsioonist väljatulemise programme pole ette nähtud, kui prostitutsiooni peetakse seadusega lubatud tegevuseks
<ul style="list-style-type: none"> ■ Alternatiivide/alternatiivsete tegevuste propageerimine naiste hulgas 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Seksitööstust legaliseerivad ja dekriminaliseerivad riigid ei pea prioriteediks prostitutsiooni kaasatud naistele alternatiivsete tegevuste pakkumist
<ul style="list-style-type: none"> ■ Suhtumises seksuaalse ekspluateerimise ohvritesse tunnistatakse, et prostitutsioon on naistevastase vägivalda üks vorme ja seetõttu naisi ka toetatakse 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Naistel on raske nimetada prostitutsioonile olemuslikku vägivalda ja seksuaalset ekspluateerimist nende õigete nimedega, kui selliseid asju käsitletakse prostitutsiooni loomuliku osana
<ul style="list-style-type: none"> ■ Meeste seksuaalse vägivalda ulatuslikum uurimine ja sellealane 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Seksitööstuses valitsevate töötingimuste parandamisele suunatud tegevus, mitte naistele abi

teavitustöö	osutamine sellest väljatulekuks
<ul style="list-style-type: none"> ■ Keskendumine ohutusele, kahjutege- mise elimineerimisele ning naiste taaskordseks ohvriks muutmise e. reviktimisatsiooni vältimisele 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Tervist mõjutavatele tagajärgedele, HIV-ile ja suguhaigustele keskenduv kahjude vähendamise mudel
<ul style="list-style-type: none"> ■ Selle tunnistamine, et prostitutsioon on naiste jaoks alati ohtlik ja neid kahjustav 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Seksitöö kui valikuküsimuse ja naiste jaoks vastuvõetava töö propageerimine
<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsioonist väljatuleku õiguse propageerimine 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsiooniga tegelemise „õiguse“ propageerimine
<ul style="list-style-type: none"> ■ Naisi ostvatesse meestesse suhtutakse kui kuritarvitajaisse ja seksuaalse ekspluateerimisega tegelejaisse 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsioonile olemuslikult omase vägivalda ja kahju eitamine ja pisendamine
<ul style="list-style-type: none"> ■ Kuritarvitajate, seksiootjate ja kupeldajate vastutusele võtmise ja kriminaalkaristuste rakendamise püüdlused 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Soodsa keskkonna loomine seksiootjaile, kupeldajaile ja kuritarvitajaile ja nendega kokkumäng
<ul style="list-style-type: none"> ■ Töötatakse välja kompleksne lähenemine naiste, tütarlaste ja laste suhtes, mis ei tõmba piiri „vabalt valitud“ ja „sunniviisilise“ prostitutsiooni tulemise vahele 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Prostitutsiooni kuulutamises vastuvõeta- matuks vägivallaks nähakse asjale naiste endi eest hinnangu andmist

Inimkaubandusest ja prostitutsioonist saadav tulu

SEISUKOHT

Ülemaailmne seksitööstus on naiste ja laste turustamisele ülesehitatud äärmiselt tulutoov äri. Naiste ja tütarlaste eksploateerimisest rahvusvaheliste prostitutsiooni ja inimkaubanduse võrgustike poolt on saanud rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse üks peamisi alaliike. Erinevalt uimastitest ja relvadest saab naised ja lapsed tulu saamise eesmärgil müüa mitmeid kordi ning mitmel erineval viisil, kurjategijaid karistatakse vähem ja karistused ise on lühiajalisemad.

Igasuguse legaliseeritud või reguleeritud prostitutsiooni korral saab riik naiste ja tütarlaste seksuaalsest eksploateerimisest rahalist tulu. Riigi kokkumäng prostitutsiooniäri ajajatega ning poliitilise tahte puudumine töötada välja asjakohased seadused ning tagada nende politsepoolne rakendamine, annab eksploateerimisele seadusliku loa ning muudab naistevastase seksuaalse vägivalda nähtamatuks.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

■ Majanduse globaliseerumine tähendab ka seksitööstuse huvides toimuva orjakaubanduse ja seksitööstuse globaliseerumist. Hinnagute kohaselt ringleb illegaalses seksitööstuses igal aastal 5–7 miljardit USA dollarit – seda on rohkem kui maailma kõik sõjalised eelarved aastas kokku. ÜRO hindab, et igal aastal transporditakse inimkaubanduse võrgustike poolt riikide endi piires ja üle piiride ligi 4 miljonit inimest, kellest enamuse moodustavad naised ja lapsed. 70% sellest 252 miljonist inglise naelast, mida Euroopa internetikasutajad internetile 2001. aastal kulutasid, läks erinevatele pornolehekülgedele. (European Parliament Report on the Consequences of the Sex Industry in the EU, 2003)

■ Rahvusvahelise seksitööstuse ja tema riigipiire ületavate sidemete laienemisele ning tugevnemisele on kaasa aidanud seksitööstuse põimumine ja lepingulised sidemed ärisektori legaalse harudega, nagu turism, meelelahutus- ja ajaviitetööstus, reisikorraldus ja transport, aga

ka sidemed põrandaaluse narkoäri ja organiseeritud kuritegevusega. See tööstusharu on hästi organiseerunud ja äärmiselt tulus. Tegemist on kõrge kasumimarginaaliga ettevõtmisega, mis on väidetavalt võrreldav uimasti- ja relvakaubanduse omaga. Kapitali laialdane akumulatsioon leiab aset naiste ja laste kehade ning seksuaalsuse üha kasvava ärakasutamise ning nende isiksuste hävitamise kaudu. (D’Cunha, 2002)

■ Ülemaailmastumine ja siirderiikide avanemine maailmamajandusele on loonud nende riikide kuritegelikele rühmitustele võimaluse laiendada oma ebaseaduslikku majandustegevust sidemete sõlmimise kaudu välismaiste ja rahvusvaheliste kriminaalsete võrgustikega ning maksimeerida kasumit mastaabiefektile tuginedes. Üheks kõige kiiremini kasvavaks ebaseaduslikuks tegevuseks on viimasel kahel aastakümnel olnud naiste ja tütarlaste kaubitsemine Lääne-Euroopa (Hollandi, Itaalia, Belgia, Saksamaa ja Ühendkuningriigi) ja Ameerika Ühendriikide seksitööstusse. Erinevatel hinnagutel on kuni 80% Kesk- ja Ida-Euroopast ning SRÜ-st Lääne-Euroopasse kaubitsetud tütarlastest kaubitsetud seksiteenuste turu jaoks. Kaubitsejate aastatulusid hinnatakse 5–9 miljardile USA dollarile. (UNESCE, 2004)

■ Euroopa Liidu liikmesriikide seksitööstus on muutunud üheks kõige ahvatlevamaks äritegemise võimaluseks. Hollandis, kus prostitutsioon on legaliseeritud, teenitakse sellega ligikaudu 1 miljard USA dollarit aastas. See näitab, kui tulus on see äri nii kaubitsejatele kui täiskasvanute lõbustusasutuste omanikele. (UNESCE, 2004)

Inimkaubanduse ja prostitutsiooni sotsiaalsed ja soolise võrdõiguslikkusega seotud tagajärjed

SEISUKOHT

Prostitutsiooni propageerimise ja normaalseks nähtuseks pidamise juures on oluline roll soolisel ebavõrdsusel. Riigi seadusandluses sätestatuna on meeste õigus osta naisi otseses vastuolus soolisel võrdõiguslikkusel põhineva ühiskonnaga.

Propageerida ideed, et osa naisi peab olema meeste seksuaalsete vajaduste rahuldamiseks müügil, tähendaks sellise naiste grupi tekitamist, kes jäävad siseriiklikust ja rahvusvahelisest inimõiguste seadusraamistikust välja.

Prostitutsioon ja inimkaubandus propageerivad seksismi ja rassismi, kuna mehi julgustatakse nägema vaesematest välisriikidest pärit naises kedagi, kes on alam, „teistsugune” ning kelle puhul ekspluateerimine on õigustatud.

Asjaolud, millega tuleks arvestada

■ Ennast demokraatlikeks riikideks nimetavate maade jaoks ei saa olla vastuvõetav, et nad legaliseeriksid naiste seksuaalse ekspluateerimise meeste poolt. Lõbumajade ja teiste prostitutsiooniga seotud tegevuste legaliseerimisega annavad riigid mõista, et naisi ning mõningail juhtumel ka lapsi tohib panna, ning pannaksegi, müümiseks, ostmiseks ning tarbimiseks nagu igasugust muud kaupa. (Winberg, 2002)

■ Prostitutsiooni legaliseerimine töötab vastu naiste ja meeste vaheliste võrdsete, õiglaste ning võrdsele mõjujõule ülesehitatud suhetele ning pärsib humaanseid väärtusi kandvate kogukondade arengut. Üha suurema hulga poiste ja meeste sotsialiseerumine toimub moel, kus naiste väärkohtlemist peetakse normaalseks nähtuseks, mis lõppkokkuvõttes dehumaniseerib ka mehi endid. Üha suuremal arvul tütarlapsi ja naisi kaasatakse prostitutsiooni, neid kuritarvitatakse ning

naiste individuaalseid ja kollektiivseid õigusi tallatakse jalge alla. (D’Cunha, 2002)

■ Rootsi valitsus on juba pikka aega pidanud prostitutsiooni ja seksuaalse eksploateerimise eesmärgil toimuva inimkaubandusega võitlemist prioriteetseks ülesandeks. Selliselt määratletud siht on oluliseks osaks Rootsi eesmärgist soolise võrõiguslikkuse saavutamiseks nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Soolist võrdõiguslikkust pole võimalik saavutada seni, kuni mehed müüvad ja eksploateerivad naiti ja lapsi neid prostitueerima sundides. (Ministry of Industry, Employment and Communications, 2005)

■ Kui feministid püüavad seksuaalsusele anda naiste ja laste turvalisust kaitsvat ning naiste ebavõrdsust kaotavat sisu, siis liberaalid püüavad edendada ja seadustada traditsioonilist domineerimise-allumise suhtel põhinevat seksuaalsust. Nad annavad erootilise tähenduse tegevustele, mis tuginevad võimu ebavõrdsusele jaotusele, mille hulgas on seksfantaasiate rahuldamine, *butch-femme*⁴ ning naiste allasurutust ja alandamist eksponeeriv nn erootika. Nad käsitlevad endid kui seksuaalse vabaduse pooldajaid. Seksuaalne vabadus tähendab aga seksuaalsel vabadusel põhinevat domineerimist ja allumist. (Jeffreys, 1990)

■ Austus naitse keha vastu ning selle austuse olulisus meie arusaamisele selle kohta, mida tähendab olla naitse või mees ning millised vabadused sellest johtuvad, sõltub täielikult sellest, kas naitseid on müügiks või mitte. (Westerstrand, 2002)

■ Me ei saa lahutada prostitutsiooni naitse ja tütarlaste suhtes meeste poolt toimepandud vägivalla teistest vormidest ega ka mitte naitse ja tütarlaste süstemaatilistest meestepoolsetest allutamistest kõikjal maailmas. Patriarhaadi puhul on meeste vägivald naitse vastu üks kõige mõjusamaid vahendeid naitse ja tütarlaste allasurutuse ja orjastatuse säilitamisel. (Ekberg, 2002)

■ Seksuaalne eksploateerimine saab võimalikuks vaesusest, majanduspoliitikast ja -praktikast tingitud naitse ja laste kaitsetuse ning põgenike, ümberasustatud isikute ja ümberasuvate naitse sotsiaalse kaitse puudumise tõttu. Seksuaalne eksploateerimine annab naitse ebavõrdsusele

4 *Butch* on mehelik naitse; kogenud lesbi; lesbide maailma juhtfiguur. Seksuaalselt aktiivne ning enesekindel.

Mehelikud on käitumismaneerid, huvid, hääled, jutt, maailmavaade ja välimus. Sõna "butch" on kasutusel ka geide kultuuris mehelikuma, aktiivsema poole jaoks. *Femme* on naiselik lesbi. Seksuaalses mõttes võib *femme* olla nii aktiivne kui passiivne pool, sama käib ka suhtlemise kohta. Sõna *femme* on kasutusel ka geide kultuuris, naiselikuma, passiivsema poole jaoks.

erootilise värvingu ning on rassismi ja rikaste tööstusriikide, st esimese maailma ülemvõimu teostamise vahend, mis muudab ohvriks eelkõige vähemuse ning arengumaade, st kolmanda maailma naised. (CATW broüür CATW Position Statement, 1988)

■ Tänapäeval on meeste poolt naiste seksuaalse ekspluateerimise ning selle propageerimise teenistusse rakendatud ka internet. Mehed kirjeldavad – sageli detaile graafiliselt välja joonistades – oma kogemusi naiste ja laste ärakasutamisel. Naistest tehakse objekt ning seda hinnatakse mitmesuguste parameetrite alusel, alates nahavärvist kuni selleni välja, kas neil on arme või kui prink on nende keha. Naisi ostvad ning infot internetti ülesriputavad mehed näevad ja tajuvad asju ainult isiklikest huvidest lähtudes. Nende teadmised rassismist, koloniseerimisest, ülemaailmsest majanduslikust ebavõrdsusest ning enesestmõistetavalt ka seksismist piirduvad ainult sellega, kuidas see neid endid mõjutab. Mõne riigi majanduslik või poliitiline kriis ning sellega kaasnev vaesus on soodsaks kasvulavaks meeste huvisid rahuldava odava tööjõu tekkimisele. Mehed kirjeldavad sageli, kui meeleheitel naised on ning kui vähe nende eest maksta tuleb. (Hughes, 1997)

Prostitutsioon maailma erinevates riikides

Rootsi

Rootsi seadusandlus: ülevaade

Alus: Tööstuse-, Tööhõive- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2005. a andmekogu

Rootsis peetakse prostitutsiooni meeste poolt naiste ja laste suhtes toimepandud vägivaldaks. Prostitutsioon on ametlikult tunnustatud naiste ja laste ekspluateerimise vormiks, mis kujutab endast tõsist sotsiaalset probleemi, mis ei kahjusta mitte ainult üksikuid prostitutsiooni kaasatud naisi ja lapsi, vaid ühiskonda tervikuna.

Naiste puutumatus jämedat rikkumist käsitlevas seadusandluses (*Kvinnofridslagstiftningen*) defineerisid Rootsi valitsus ja Riksdag (parlament) prostitutsiooni kui meestepoolset vägivalda naiste ja laste vastu. 1. jaanuarist 1999 kujutab seksiteenuste ostmine – või ostmise katse – kriminaalkuritegu, mida karistatakse trahvi või kuni 6-kuulise vabadusekaotusega. Prostitutsiooni ohvriks langenud naisi ja lapsi ei ähvarda mingid õigusaktidest tulenevad sanktsioonid.

Politsei ja sotsiaalameti andmete kohaselt on seaduse jõustumisest alates märgatavalt langenud tänavaprostituutide arv. Vähenenud on ka seksiteenuseid ostvate meeste arv ning naiste värbamine prostitutsiooni.

SIFO, avaliku arvamuse ja sotsiaaluuringute instituudi rahvaküsitluste kohaselt toetab avalikkus sellist seadust laialdaselt ning poolehoid üha kasvab.

Rootsi politsei kriminaalosakonna 5. raportist, Rootsi inimkaubanduse raportöör, 2003:

.... on ilmselgeid viiteid sellele, et seksiteenuseid puudutaval seadusel on inimkaubanduse kontekstis positiivne tulemus. Paljud naised on tunnistuste andmisel väitnud, et kupeldajad ja kaubitsejad, kellega nemad on kokku puutunud, ei pea Rootsit sellise tegevuse jaoks atraktiivseks turuks... Asja teine külg on, et seksiteenuste ostjad kardavad Rootsis väga, et nad tulevad avalikuks,

ning nad nõuavad, et seksiteenuste ostmine leiaks aset väga diskreetsetes tingimustes ... (kupeldajatel) peab (nüüd) olema mitmeid kortereid ja ruume .. ja ... kupeldamine peab Rootsisis tulusa äri tegemiseks olema rohkem organiseeritud.

Lõuna-Korea ja Filipiinide valitsused on vastu võtnud samasugused ostjat karistavad seadused. Soomes hääletatakse nõudluse vastu suunatud seaduse vastuvõtmise suhtes millalgi 2006. aasta jooksul.

Ameerika Ühendriigid

USA valitsus astus jõulise sammu legaliseeritud prostitutsiooni vastu 2002. detsembris riiklikus julgeolekudirektiivis, tuginedes tõendusmaterjalidele, mille kohaselt prostitutsioon on olemuslikult kahjulik ja inimväärkust jalge alla tallav ning soodustab inimkaubandust kui tänapäeva orjust.

Seal, kus prostitutsioon on legaliseeritud ning seda talutakse, tekitab ta suuremat nõudlust inimkaubanduse ohvrite järele ning peaaegu alati kommertseesmärkidel praktiseeritavasse seksiorjusse kaubitsetud naiste ja laste arvu kasvu.

Riigipoolsed prostitutsiooni reguleerimise katsed arstlike läbivaatuste või litsentside nõudmise kaudu ei tähenda tegelemist põhiprobleemiga, st kuritarvituste ja vägivallaga, mis moodustavad prostitutsiooni põhisisu ning kahjustavad rängalt allilma püünistesse jäänuid (*U.S. Department of State, Bureau of Public Affairs, The Links Between Prostitution and Trafficking*).

Tõendid selle kohta, et legaliseerimine oleks üheski riigis vähendanud inimkaubanduse ohvrite arvu, puuduvad, ning samuti märgivad prostitutsiooniga võitlevad valitsusvälised organisatsioonid, et inimkaubanduse ohvrite arv sageli kasvab. Legaliseeritud prostitutsioon on kaubitsejate parim kaitsekilp, mis laseb neil rahulikult seksiorjadega kaubelda ning muudab keerukaks inimkaubanduse ohvrite kindlakstegemise. (*U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, 2004*)

Rahvusvahelisel tasandil tunnistatakse ÜRO rahuvalveoperatsioonide osakonna (UN DPKO) inimkaubandusega tegelemise poliitikas, et prostitutsiooni kaasatud naiste seksiteenuste kasutamine missioonide piirkonnas on ekspluateeriv. Sellega keelustab ÜRO

rahuvalveoperatsioonide osakond ÜRO rahuvalvajatel seksiteenuste ostmise, samuti keelab baaride, ööklubide, lõbumajade ja seksuaalse eksploateerimisega tegelevate ja prostituutide teenuseid pakkuvate hotellide külastamise. See läbimurdeline poliitika ei tee seksiteenuste ostmisel vahet aga kohalike prostitutsiooni kaasatud ning nende naiste vahel, kes on prostitutsiooni tulnud rahvusvahelise inimkaubanduse kaudu. Isegi kui prostitutsiooni ei peeta rahvusvaheliste rahuvalvajate tegutsemise õigusruumis kuriteoks, keelustab see ÜRO poliitika ikkagi seksiteenuste ostmise, kuna ta kvalifitseerib seksiteenuse ostmist kui seksuaalset eksploateerimist. (*Human Trafficking and United Nations Peacekeeping DPKO Policy Paper 2004*).

Austraalia

Prostitutsiooni legaliseerimine pole vastus: Victoria osariigi (Austraalia) näide
Mary Sullivan ja Shelia Jeffreys (2004)

Austraalia Victoria osariigi kogemus annab meile hea õppetunni selle kohta, miks ei saa legaliseerimine olla vastus prostitutsiooniga seonduvatele probleemidele. Prostitutsiooni legaliseerimine Victoria osariigis on kinnistanud prostitutsioonile olemusliku vägivalda ja eksploateerimise kultuuri. Uus liberaalne prostitutsioonikeskkond on aidanud kaasa seksitööstuse laienemisele ning mitmekesistumisele.

Kuigi loodeti, et legaliseerimine piirab seksitööstuse laienemist, on tegelikkuses asi vastupidine. Legaliseerimine toob kaasa seksitööstuse ulatusliku laienemise. Ja oleks ka imelik, kui ta seda ei teeks, sest see ongi põhipõhjus, miks ärilised huvid legaliseerimist nii tungivald soovivad. Victoria osariigi ajalehe *The Age* 1999. aasta uurivas raportis tehti kindlaks legaalse lõbumajade arvu kasv kümne aasta jooksul 40-lt 94-le, millele lisandus 84 eksortteenust pakkuvat agentuuri. Nii imelik kui see ka poleks, on tegelikult kasvulavaks just illegaalne sektor. 1999. a ületas rohkem kui 100 litsentseerimata lõbumajade hulk arvuliselt "seadusega lubatud" seksiäride hulga, olles sealjuures aasta jooksul kolmekordistunud. (*The Age, 1 March 1999*)

Prostitutsiooni legaliseerimisest alates on seksuaalse eksploateerimise vormid seksitööstuses plahvatuslikult kasvanud. Baarilaudadel tantsimine, seksfantaasiate rahuldamine, *peepshow*'d, telefoniseks ja pornograafia – kõik nimetatud tegevused arenevad tulusalt miljonitesse dollaritesse küündiva seksitööstuse raames.

“Seksitöö” – prostitutsiooni kaasatud naiste otsustusõiguse suurendamine?

Ajal, mil Victoria osariigis püüavad naised töökohti ametiühingute kaasabil deseksualiseerida, oodatakse seksitööstuses töötavatelt naistelt leppimist selliste töötingimustega, mida teistes töökeskkondades peetakse talumatuiks. Victoria osariigi Prostituutide Ühenduse (*Prostitutes Collective of Victoria*) esindajad on selgitanud, et mehed on muutunud pakutavate teenuste osas palju nõudlikumaks. Näiteks suuseksi nõudmine on asendunud anaal- ehk pärakuseksi nõudmisega, mille korral mehed lihtsalt torkavad “kinnipandud ajal” sõrmed naise pärakusse. Muud tavapraktikaks kujunenud asjad sisaldavad “naiste ülesrivistamist ning nende kui mis tahes muu kauba hindamist” ning kondoomita seksi. Seda nägemust toetab 1998. aastal Mac Farlane Burnett Meditsiiniuuringute Keskuse uurimus, mis viidi läbi koostöös Victoria osariigi Prostituutide Ühendusega. Uurimuse järgi ei kasutanud kondoomi 40% meestest, kes prostituutidelt seksi ostsid.

Neilt kümnetelt tuhandetelt meestelt, kes Victoria osariigis seksitööstusse kaasatud naisi tarbivad, oodatakse arusaamist sellest, et kui prostitutsiooni kaasatud naised on sobivaks objektiks nende soovimatutele märkustele, kätele ja peenistele, siis nende tehastes ja kontorites töötavad naiskolleegid pole seda mitte. Loomulikult ei suuda paljud neist sellisest erisusest aru saada. Kui on lubatud solvata, käppida, kuritarvitada ja ahistada naist ühes kohas lihtsalt seetõttu, et mees on selle eest maksnud, mis peaks siis samasugune meestepoolne käitumine naisi teises kohas õokeerima.

Musta turu teke

Legaliseerimise eesmärgiks oli organiseeritud kuritegevus seksitööstusest kaotada. Tegelikult on aga juhtunud vastupidine. Legaliseerimine on toonud kaasa organiseeritud kuritegevuse poolt seksitööstuse kaubitsetud naiste arvu plahvatusliku kasvu. Hiljuti tuli ilmsiks, et Victoria osariigi seksitööstuses tegutsevad „ärimehed” on kaasatud Austraalias 30 miljoni dollari suurusesse tulusasse rahvusvahelisse seksikaubandusse, mida juhivad kuritegelikud sündikaadid. Austraalia Kriminoloogia Instituudi uurimuse kohaselt teenisid Austraalia lõbumajad sellises illegaalses äris miljon Austraalia dollarit nädalas. Sellise tegevuse mõningad juhtumid tulid ilmsiks 1999. aastal. Üks Melbourne’i inimeste seksitööstusse smugeldaja tõi Victoriasse „lepinguliste töötajatena” sisse 40 Tai naist, võttes neilt passid ning jättes nad ilma tasust, kuni nende lepingud polnud täis teenitud. Seda nimetatakse võlaorjuseks. Enne kui naised mingisugustki raha saavad, peavad nad

seksima 500 mehega ning neid hoitakse vangistuses. (*The Age*, 9 May 1999). Mehele, kellest juttu, nähti ette 18-kuuline edasilükatud karistus ja trahv – suureks pettumuseks neile, kes tahaksid, et naiste seksitööstusse kaubitsemist võetakse tõsiselt.

Legaliseeritud prostitutsiooni mõju naiste positsioonile

Legaliseerimine annab meestele õigustuse prostitutsiooniga seotud käitumiseks ning laseb neil endid kindlalt tunda. Samas muudab ta aga naiste soovi rajada suhted naiste ja meeste võrdväärsusele, mille puhul naise austatakse, üha raskemini teostatavaks. Seksitööstuse kasvades leiab üha rohkem naise, et neil on valida, kas leppida sellega, kuidas nende meespartnerid kohtlevad teisi naise, vältida arusaamist sellest, mida nende partnerid teevad, või lahkuda.

Prostitutsioon on äri, mis tuleneb naiste madalast staatusest ning naiste taandamisest seksioobjekti rolli. Prostitutsiooni legaliseerimine kinnistab naiste alamat staatust ning teeb naiste jaoks raskemaks enese kehtestamise ning nõudmise, et neid koheldaks väärilt ja austusega.

Samas kui Victoria osariigi naised püüavad oma staatust tõsta, asetab seksitööstus sellele tee üha suuremaid takistusi. Naised on näiteks püüdnud saavutada tööalaseid võrdseid võimalusi ettevõtetes. Tõsiseks takistuseks on siin aga firmade ruumikasutus, nt klubidena, kus pakutakse baarilaudadel tantsimist, ruumide kasutamist kokkusaamisteks ja firma klientide lõbustamiseks. Niisugused klubid reklaamivad end kohtadena, kus firmad saavad üürida ruume koos tahvliga, millele saab kirjutada, nt uute toodete esitlemiseks ja kohtumisteks. Klubide omanikud pakuvad aga pauside ja lõuna ajal laudadele alasti naise. Niisugustel kokkusaamistel naisjuhid tõenäoliselt ei osale. Baarilaudadel tantsu pakkuvad kohad nimetavad end sageli „härrasmeeste klubideks”.

Samas kui naised proovisid kunagi „ainult-meestele” klubides omandatava võimu ja privileegide vastu välja astuda ning said ka mitmesse klubisse sisenemise õiguse, kujundavad seksitööstuse pakutavad meestele ettenähtud uued kohad täiesti uue kultuuri, mis liidab ainult mehi. Uutes „härrasmeeste klubides” hoiavad mehed kokku naiste kollektiivse kuritarvitamise kaudu.

Niisuguste klubide reklaamid, kus naise pakutakse kui seksioobjekte meestele tarbimiseks, palistavad Melbourne'i viivaid peamisi maanteid, õpetades uusi meeste ja poiste põlvkondi kohtlema naise kui alamaid objekte.

Rahvusvahelised inimõiguste mehhanismid seksuaalsekspluateerimise eesmärgil toimuva inimkaubandusega võitlemiseks ning Euroopa Liidu aruanded ja poliitilised seisukohavõtud

Sissejuhatus

On olemas suur hulk rahvusvahelisi lepinguid, direktiive, protokolle ja poliitilisi avaldusi, aga ka inimõiguste konventsioone, mida saab kasutada tõendusmaterjalina või millele tugineda nõudes valitsustelt, et nad kaitseksid oma kodanikke inimkaubanduse ja seksuaalsekspluateerimise laastavate tagajärgede eest. Käesolevas peatükis antakse ülevaade peamistest rahvusvahelistest mehhanismidest, mida saavad kasutada nii projektid kui valitsusvälised organisatsioonid, meenutamaks valitsustele nende kohustusi seoses naiste inimõiguste kaitsmisega ning vajaliku infrastruktuuri rajamisega soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ning naistele ja lastele vägivallavaba elu tagamiseks.

ÜRO Pekingi tegevusplatvormi (1995) ning ÜRO peaassamble 23. istungjärgu lõppdokumendi (Beijing Plus 5, 2000) kõrval, milles valitsused kinnitasid oma kohustust jätkata tegevusi ning viia ellu meetmeid soolise võrdõiguslikkuse ja inimõiguste edendamiseks, on olemas ka teisi naisi kaitsvaid dokumente – ÜRO aastatuhande deklaratsioon ja ÜRO aastatuhande arengueesmärgid rõhutavad, et soolise võrdõiguslikkuse aspekt tuleb täielikult integreerida ÜRO konverentside kõikidesse jätkutegevustesse.

Naiste ja meeste soolise võrdõiguslikkuse integreerimine kõikidesse poliitikatesse ja programmidesse on põhimõte, mida arendavad edasi ning rakendavad ka kõik Euroopa Liidu lepingud Amsterdami (1998) ja Nice'i lepingust (2000) alates.

Inimkaubanduse ja prostitutsiooniga võitlemisel on kasulikud ka mõned allpool loetletud ÜRO dokumendid:

■ 1949. aasta ÜRO inimestega kaubitsemise ning seksuaalse eksploateerimise ärahoidmise konventsioon

Konventsioon kujutab endast ühte rahvusvahelist inimõiguste instrumenti, mis tegeleb „orjuse ja orjusele sarnanevate tegevustega”. Konventsiooni sissejuhatav osa sätestab põhimõtte, mille kohaselt prostitutsioon ja inimkaubandus ei sobi kokku inimväärikusega”. Prostitutsiooni kaasatud naised ei peeta kurjategijateks, vaid ohvreiks, keda tuleb kaitsta. Konventsioon propageerib nende karistamist „kes kupeldavad, meelitavad või suunavad” teisi prostitutsiooniga tegelema. Konventsioon seostab prostitutsiooni ja inimkaubandust ning väidab, et riigid ei saa prostitutsiooni reguleerida ning sundida prostitutsiooniga tegelevaid naised ennast registreerima või administratiivsele kontrollile alluma.

■ Naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsioon (1979), artikkel 6

Sätestab, et „osavõtvad riigid rakendavad kõiki vastavaid meetmeid, kaasa arvatud seadusandlikke, et ära hoida igasugune naistega kauplemine ja naiste prostitutsiooni eksploateerimine.” Konventsioon tugineb 1949. aasta konventsioonile, viidates kõigile naistega kaubitsemise vormidele ning nende eksploateerimisele prostitutsiooniga tegelemisel ning võtab omaks, et eksisteerivad uued inimkaubanduse vormid ning et nendega tuleb võidelda.

■ Naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise konventsioon (1979), artikkel 21 annab naiste diskrimineerimise likvideerimise komiteele õiguse teha üldist laadi ettepanekuid ja anda soovitusi, mis põhinevad osavõtvatelt riikidelt saadud aruannete ja informatsiooni analüüsil. Komitee selgitab **üldise soovitusi nr 19 (1992)** vastuvõtmisel, et inimkaubandus on sooline vägivald, ning toob välja seosed naistega kaubitsemise, naiste kehvema majandusliku positsiooni, relvastatud konfliktide ja vägivalda vahel.

■ Lapse õiguste konventsioon (1989)

Säilitab artiklites 34 ja 35 1949. aasta konventsiooni põhivaimu ning lisab teisi seksuaalse eksploateerimise vorme, nagu pornograafia.

■ **Naiste ja lastega kaubitsemise ning muu inimkaubanduse ärahoidmise ja selle kuriteo eest karistamise protokoll, mis täiendab ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastast konventsiooni (2000) - nn Palermo protokoll⁵**

1949. aasta konventsiooni jõustumisest alates on kuritegude toimepanijad rakendanud uusi hukatuslike tagajärgedega inimkaubanduse vorme, nagu naiste ja lastega kaubitsemine nn posti teel tellitavate pruutide näol ja seksturismi vajaduste rahuldamiseks. Nimetatud protokoll kujutab endast laiaulatuslikku kokkulepet inimestega, eriti naiste ja lastega kaubitsemise kui kuriteo vastu võitlemiseks. Protokoll eesmärgiks on innustada riike tegelema inimkaubanduse vastaste õigusaktidega ning täiustada naiste ja lastega kaubitsemise vastu võitlemise regionaalset õigusruumi.

Protokoll tekst jälgib 1949. aasta konventsiooni, tunnistades, et inimkaubandust ei saa lahutada prostitutsiooniga seotud ekspluateerimisest. Esmalt pöörab ta pilgu prostitutsiooniga seotud ekspluateerimisele ning teistele seksuaalse ekspluateerimise vormidele. Inimkaubanduse definitsioonis sätestatakse, et ohvri nõusolek ei oma tähtsust, millega tunnistatakse, et inimkaubanduse ohver pole seotud tõendamise kohustusega.

Esimest korda tegeldakse ÜRO konventsioonis inimkaubandust soodustava NÕUDLUSE küsimusega. Artikkel 9.5 sätestab, et „protokollialised võtavad ja tõhustavad kahe- või mitmepoolset koostööd tehes seadusandlikke meetmeid ... et vähendada nõudlust, mis soodustab inimkaubandusele viivat naiste ja laste ning muude isikute igal viisil ekspluateerimist.“

■ **ÜRO naiste olukorra komisjoni (UN CSW) 2005, otsus 49/2, Nõudluse vähendamine kaubitsetud naiste ja tütarlaste järele nende mis tahes vormis ekspluateerimise eesmärgil, 49. istungjärgu raport (E/2005/27; E/CN.6/2005/11)**

ÜRO naiste olukorra komisjoni 2005. aasta otsus tugevdab ÜRO inimkaubanduse vastase protokoll artiklit 9.5, kinnitades et „nõudluse kaotamine kaubitsetud naiste ja tütarlaste järele mis tahes vormis asetleidva ekspluateerimise, sealhulgas seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil, on inimkaubandusega võitlemise võtmetegur.“ Otsuses kutsutakse valitsusi üles rakendama kõiki vajalikke meetmeid nõudluse vähendamiseks kaubitsetud naiste ja tütarlaste järele ning rõhutatakse, et kommertsemärkidel aset leidev seksuaalne ekspluateerimine puudutab eelkõige

5 Toimetaja märkus: Palermo protokoll leiate: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=733018>

naisi ja tütarlapsi. Julgustatakse kasutama kõiki meetmeid, sealhulgas seadusandlikke, "nõudluse vähendamiseks ja kaotamiseks".

■ **Sigma Huda, ÜRO eriettekandja aruanne inimestega, eriti naiste ja lastega kaubitsemise kohta. Naiste inimõiguste ja sugupoolte aspekti integreerimine erilise rõhuasetusega kommertseesmärgil asetleidva seksuaalse ekspluateerimise ja inimkaubanduse järele valitseva nõudlusega (2006)**

See suurepärane aruanne käsitleb ÜRO protokollis sisalduva inimkaubanduse definitsiooni tõlgendamist, nõudluse mõistet, prostitutsiooni tarbijate kriminaliseerimist, prostitutsiooni ja seksiäri legaliseerimise vastaseid argumente ning inimõiguste aspektist lähtuvat arusaama inimkaubandusest, mis sisaldab ka rõhuasetust kuriteo toimepanijate vastutusele võtmisele. Raportis on otse öeldud: „Enamikel juhtudel vastab prostitutsioon sel moel, nagu teda maailmas tegelikult praktiseeritakse, inimkaubanduse kriteeriumidele. ... Seega tuleb protokolliosalistel riikidel, kus prostitutsioon on seadusega lubatud, võtta endale kohustus tagamaks, et legaliseeritud prostitutsioon ei aitaks kaasa ulatusliku ning süstemaatilise inimkaubanduse edasikestmisele. Praegune olukord maailma eri piirkondades näitab aga seda, et protokolliosalised riigid, kus prostitutsioon on legaliseeritud, ei täida kaugeltki seda kohustust.”

Prostitutsiooni ja inimkaubandusega võitlemise seisukohast olulisi Euroopa dokumente

■ **Brüsseli deklaratsioon (2002)**

Deklaratsiooni kinnitav nõukogu otsus

Deklaratsioon kirjutati alla Brüsselis 2002. aastal ning ta kannab nimetust „Inimkaubanduse ennetamine ja inimkaubandusega võitlemine – 21. sajandi ülemaailmne väljakutse“. Deklaratsioon kutsub päritolu-, transiit- ja sihtriike üles rakendama efektiivseid ning koordineeritud meetmeid, kaasates kõiki siseriiklikke ja rahvusvahelisi protokolliosalisi kõikides olulistes tegevusvaldkondades.

Euroopa Nõukogu konventsioon inimkaubanduse vastastest meetmetest, Varssavi, 16/05/2005. Sisaldab rahvusvaheliselt tunnustatud inimkaubanduse definitsiooni, mis lähtub ÜRO 2000. aasta protokollist ning kus kinnitatakse, et on vaja rakendada meetmeid seksuaalse ekspluateerimise nõudlusega võitlemiseks (artikkel

6).

29/4/2004 Nõukogu direktiiv 2004/81/EC 29. aprillist 2004 elamisloa väljaandmise tingimuste kohta kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kes on olnud seotud ebaseaduslikule sisserändele kaasaaitamisega, kuid teevad pädevate asutustega koostööd.

19/07/2002 Nõukogu raamotsus 2002/629/JHA 19. juulist 2002 inimkaubandusega võitlemise kohta.

22/03/2001 Nõukogu raamotsus 2001/220/JHA 15. märtsist 2001 ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses (16/02/2004 Komisjoni raport 15. märtsi 2001 raamotsuse artikkel 18 alusel ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses) (COM (2004) 54 final/2).

20/10/2003 Nõukogu otsus 20. oktoobrist 2003 inimkaubandusega, eriti naistega kaubitsemisega võitlemise algatuste kohta.

18/10/2005 Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja Nõukogule - terviklik lähenemisviis ja ettepanekud tegevuskava kohta (52005DC0514.COM(2005)514 final).

Teatise eesmärgiks on tugevdada veelgi Euroopa Liidu ja liikmesriikide kohustust ennetada ja võidelda inimkaubandusega, mida pannakse toime seksuaalse ja tööalase ekspluateerimise eesmärgil, sätestatud nõukogu 19. juuli 2002. aasta raamotsuses, ning kaitsta, toetada ja rehabiliteerida inimkaubanduse ohvreid. Pakutud tegevuskava läheb veel arutamisele Nõukogusse ja Euroopa Parlamenti.

Saadakse aru, et inimkaubanduse ohvrid, nende vajadused ja õigused on Euroopa Liidu inikaubandusega võitlemise poliitika keskmes. See tähendab esmajoones Euroopa Liidu institutsioonide ja liikmesriikide kohustust lähtuda välissuhete ja arengupoliitika raames inimõigustest ja nende edendamisest.

Euroopa Parlamendi raport seksuaalse ekspluateerimise ohus olevate naiste ja lastega kaubitsemise ennetamise strateegiate kohta (2004/2216/INI), Naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni raportöör Christina Prets.

Raportis tuuakse välja seosed inimkaubanduse ning liikmesriikide prostitutsioonialase olukorra vahel ning toetatakse soolisele võrdõiguslikkusele tuginevaid tegevusi kõikjal Euroopa Liidus.